

Raadsinformatiebrief

Datum 19 december 2023

Onderwerp Kerkenvisie Vught 2023

Zaaknummer Z21 - 241662

Documentnr. UIT/23 - 587562

Inleiding

Namens het College van Burgemeester en Wethouders brengen wij uw Raad op de hoogte van een beleidsontwikkeling op het vlak van religieus erfgoed. In antwoord op de groeiende uitdagingen rondom overcomplete kerkgebouwen en afnemend kerkbezoek heeft de gemeente Vught gebruikgemaakt van de decentralisatie-uitkering van het Rijk. Deze financiële impuls, mogelijk gemaakt door de nationale kerkenaanpak van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, heeft geleid tot de totstandkoming van de Kerkenvisie gemeente Vught.

Inhoudelijk

Deze Kerkenvisie is het resultaat van een uitgebreide inventarisatie, gesprekken met diverse kerkgenootschappen en betrokkenen en een diepgaande analyse van de actuele situatie van religieus erfgoed in onze gemeente. De visie werpt niet alleen licht op het huidige gebruik, de leegstand en de toekomstige bestemmingen van kerkgebouwen, maar biedt ook concrete inzichten en aanbevelingen voor het behoud en de ontwikkeling van ons kostbare religieus erfgoed. De aanbevelingen in de visie bieden een kader voor zorgvuldige afwegingen bij vrijkomende kerkgebouwen of bij achterstallig onderhoud van bijvoorbeeld de begraafplaatsen, naast de bescherming van de historische waarde. Tevens heeft een uitgebreide inventarisatie van al het religieuze erfgoed binnen de gemeente plaatsgevonden. Hierin zijn ook de kapelletjes, kloosters, grafkelders en de mariabeeldjes meegenomen. Gesprekken met de belanghebbenden, de kerkgenootschappen en heemkundigen, hebben geleid tot een gedragen visie.

Als bijlage bij deze raadsinformatiebrief is de Kerkenvisie gevoegd.

Standpunt / Besluit college van B en W

Het College van Burgemeester en Wethouders heeft, overeenkomstig het voorstel, besloten de Kerkenvisie gemeente Vught vast te stellen in haar vergadering van 19 december. Hiermee wordt een belangrijke stap gezet in het behoud van ons waardevolle religieus erfgoed en het waarborgen van een duurzame toekomst.

Burgemeester en wethouders van Vught,
de secretaris,

W.F.F. Keijzers

de burgemeester,

R.J. van de Mortel

Bijlage(n):

1. Kerkenvisie gemeente Vught 2023

Vught

Kerkenvisie gemeente Vught 2023

Een perspectief op religieus erfgoed

COLOFON

TEKST EN REDACTIE

Monumentenhuis Brabant B.V., Markt 9, 4931BR te Geertruidenberg

IN OPDRACHT VAN

Gemeente Vught, Secr. van Rooijstraat 1, 5261 EP te Vught

RAPPORT

Definitieve versie
November 2023

INHOUD

	VOORWOORD	4
	DEEL 1	
1.	AANLEIDING EN AANPAK	6
2.	RELIGIEUS ERFGOED IN GEMEENTE VUGHT IN VOGELVLUCHT	8
3.	VISIE KERKEIGENAREN	9
3.1	<i>R.K. H. Edith Stein parochie</i>	9
3.2	<i>Protestantse gemeente Vught</i>	10
3.3	<i>Protestantse gemeente Helvoirt</i>	11
4.	DE KERKEN IN GEMEENTE VUGHT	12
4.1	<i>Vm. R.K. Sint Petruskerk te Vught</i>	13
4.2	<i>Vm. R.K. kerk Maria Middelaars Aller Genaden</i>	13
4.3	<i>R.K. kerk H. Hart van Jezus te Vught</i>	13
4.4	<i>Vm. R.K. kerk Sint Jan Evangelist te Vught</i>	14
4.5	<i>R.K. kerk Sint Paulus en Sint Jan te Vught</i>	14
4.6	<i>Lambertuskerk en toren te Vught</i>	14
4.7	<i>Petrakerk te Vught</i>	14
4.8	<i>Barak 1A in de Lunetten te Vught</i>	15
4.9	<i>R.K. Sint Lambertuskerk te Cromvoirt</i>	15
4.10	<i>Oude Sint Nikolaaskerk te Helvoirt</i>	15
4.11	<i>R.K. kerk van de Heilige Nicolaas te Helvoirt</i>	16
5.	KLOOSTERGEBOUWEN IN GEMEENTE VUGHT	17
5.1	<i>Mariaoord (Roucouleur) - Vught</i>	18
5.2	<i>Mariaoord (kostschool) - Vught</i>	18
5.3	<i>Huize Voorburg (broederklooster) - Vught</i>	18
5.4	<i>Huize Voorburg (zusterklooster) - Vught</i>	18
5.5	<i>Mariënhof - Vught</i>	19
5.6	<i>Huize Theresia - Vught</i>	19
5.7	<i>Huize Steenwijk - Vught</i>	19
5.8	<i>Huize Lidwina - Vught</i>	19
5.9	<i>Retraitehuis Guldenberg - Helvoirt</i>	20
5.10	<i>Sint Lambertus/Misericordia - Helvoirt</i>	20
	<i>Praktijklessen van herbestemming van kerkgebouwen voor (nieuwe) eigenaren</i>	21
	<i>Gemeentelijke uitgangspunten bij de herbestemming van kerkgebouwen</i>	22
	DEEL 2	
6.	RELIGIEUS ERFGOED IN DE SCHIJNWERPERS	24
6.1	<i>R.K. Lambertuskerk te Cromvoirt</i>	24
6.2	<i>R.K. kerk H. Hart van Jezus te Vught</i>	25
6.3	<i>R.K. kerk Sint Paulus en Sint Jan te Vught</i>	26
6.4	<i>Petrakerk te Vught</i>	27
6.5	<i>Roerend erfgoed in DePetrus</i>	28
6.6	<i>Algemene begraafplaats Vught</i>	30
6.7	<i>R.K. begraafplaats St. Petrus Elisabethstraat 66-68 Vught</i>	33
6.8	<i>Nederlands Hervormde begraafplaats Helvoirt</i>	34
6.9	<i>Vm. klooster Huize Theresia</i>	37
6.10	<i>De Molenhofkapel van architect Kropholler</i>	38
	DEEL 3	
7.	HISTORISCHE ONTWIKKELING	40
7.1	<i>Rooms-katholieke kerk</i>	40
7.2	<i>Protestantse kerk</i>	44
7.3	<i>Jodendom</i>	45
7.4	<i>Molukse kerken</i>	46
8.	BRONNEN EN LITERATUUR	49
	BIJLAGEN	50
	<i>Bijlage I Inventarisatie kerkgebouwen</i>	51
	<i>Bijlage II Inventarisatie (vm.) kloostergebouwen</i>	52
	<i>Bijlage III Inventarisatie kapellen (incl. kloosterkapellen)</i>	53
	<i>Bijlage IV Inventarisatie pastorieën, predikantswoningen, rectorswoningen etc.</i>	54
	<i>Bijlage V Inventarisatie begraafplaatsen en grafmonumenten</i>	55
	<i>Bijlage VI Inventarisatie klein religieus erfgoed</i>	57
	<i>Bijlage VII Inventarisatieformulier (vragenlijst) religieus erfgoed</i>	59

VOORWOORD

Bouwstenen van verleden en toekomst

Eeuwenlang vervulde de kerk een centrale rol in het leven van de gemeenschap en dat doet ze nog steeds. Mensen beleven er momenten van geluk en verdriet, vinden er hoop, vertrouwen en troost, en komen er samen. Kerken bevorderen verbondenheid, bieden ondersteuning in tijden van crisis of rampspoed en inspireren tot bezinning en overdenking in een sfeervolle, stemmige omgeving.

Dat alles maakt kerken een belangrijk onderdeel van ons historisch, cultureel én maatschappelijk erfgoed. Vertrouwd erfgoed, dat ook in deze tijden van teruglopend kerkbezoek en afname van gelovigen zijn eervolle plaats in onze omgeving en in onze samenleving verdient.

Stelt u zich een dorp voor zonder kerken, begraafplaatsen en kloosters. In Vught, Helvoirt en Cromvoirt zouden deze bouwwerken toch schitteren door afwezigheid? Onze mooie dorpen zouden niet alleen ziel en zaligheid missen maar ook hun historisch fundament en culturele identiteit.

In de kerkenvisie laten we zien dat we deze erfenis koesteren. We begrijpen het belang van deze locaties, niet alleen vanwege hun historische functie en waarde, maar ook met nieuwe kansen voor de toekomst.

Soms gaat het bij het religieuze erfgoed uitsluitend om het behoud met de aloude functie, soms gaat het om het meegaan met de tijd. Dan verlangt het oude gebouw een nieuwe bestemming of ontwikkeling, maar altijd met respect voor de waarden die de kerken vertegenwoordigen. Zo veranderen de ankers van onze geschiedenis in de bakens van de toekomst.

Samen, als gemeenschap, dragen we de verantwoordelijkheid voor ons erfgoed. Dat we daar met elkaar toe in staat zijn, laat onze prachtige DePetrus zien. Laten we daarom met inzet en vertrouwen zorg dragen voor deze bouwstenen van ons verleden én onze toekomst.

Yvonne Vos, wethouder

DEEL 1

1. AANLEIDING EN AANPAK

Al enkele decennia is er een stijgende lijn te zien in het aantal kerkgebouwen dat overcompleet is. De laatste tien jaar heeft die ontwikkeling zich versterkt doorgezet. De verwachting is dat de komende tijd nog meer kerkgebouwen hun deuren zullen sluiten. De oorzaken hiervan liggen in het sterk verminderd kerkbezoek en daarmee samenhangende effecten. Met name onder rooms-katholieken is er een sterke afname van het aantal kerkgangers, maar ook bij de PKN-kerken en andere kerkgenootschappen is een neerwaartse lijn te zien. Het gevolg is dat veel kerkbesturen te kampen hebben met verminderde inkomsten, terwijl de vaste lasten alleen maar toenemen. Veel kerkgebouwen hebben belangrijke monumentale, cultuurhistorische en beeldbepalende kwaliteiten. Als gevolg van de hierboven geschetste ontwikkelingen staat de instandhouding van veel (rijks) monumentale kerkgebouwen onder druk. Dat baart de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed zorgen.

De nationale kerkenaanpak

Vanwege de sterke afname van het aantal kerkgangers en gelovigen, heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) in de periode 2014 – 2016 een interactieve discussie gevoerd over de 'Agenda Toekomst Religieus Erfgoed' om te zoeken naar manieren om het religieus erfgoed te behouden. Samen met kerkelijke, bestuurlijke en maatschappelijke partijen werd door de RCE de aard en omvang van de problematiek verkend. Een volgende stap was het ondertekenen van een samenwerkingsovereenkomst tussen overheden, kerkeigenaren en erfgoedorganisaties op 10 november 2018, gericht op het ontwikkelen van een duurzaam toekomstperspectief voor het religieus erfgoed in Nederland. De ondertekenaars verklaren in die overeenkomst de komende jaren diverse acties te ondernemen. Vanuit het Rijk is hierna door de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap 13,5 miljoen euro beschikbaar gesteld voor een nationale kerkenaanpak, waarna vijf programmalijnen zijn ontwikkeld:

- Kerkenvisies
- Kennis
- Duurzaamheid
- Toegankelijkheid
- Draagvlak

Decentralisatie-uitkering

De tegemoetkoming aan gemeenten voor het opstellen van een gemeentelijke kerkenvisie geschiedt in de vorm van een decentralisatie-uitkering van het Rijk. Elke Nederlandse gemeente heeft eenmalig in de periode 2019-2021 een aanvraag kunnen indienen. De gemeente Vught heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. De hoogte van de uitkering wordt bepaald door het aantal kerkgebouwen binnen de gemeentegrenzen, waarbij alleen de objecten meetellen die in oorsprong als gebedshuis zijn gebouwd. Op basis van het aantal kerkgebouwen heeft de gemeente Vught een subsidie van € 25.000,- ontvangen.

Een kerkenvisie is een strategisch document over de toekomst van kerkgebouwen in de gemeente. Het gaat dan om alle kerkgebouwen: monumentaal en niet-monumentaal, nieuw en oud. Van belang is dat partijen met elkaar de dialoog aangaan over een duurzaam toekomstperspectief voor de kerkgebouwen. Met het oog daarop, is het nodig dat de visie in ieder geval inzicht geeft in:

- het huidige gebruik van de kerkgebouwen;
- de huidige en de te verwachten leegstand onder kerkgebouwen;
- het toekomstig gebruik van de kerkgebouwen.

Aanpak kerkenvisie gemeente Vught

De kerkenvisie is in een aantal verschillende stappen tot stand gekomen. Allereerst is een inventarisatie gemaakt van het religieuze erfgoed in de gemeente Vught. Dit omhelst naast kerkgebouwen ook kloosters, kapellen, begraafplaatsen, grafmonumenten en andere 'kleine' religieuze objecten. De resultaten van deze inventarisatie laten zien dat de gemeente Vught over een rijk aanbod beschikt met een grote diversiteit aan religieus erfgoed. De resultaten van de inventarisatie kunnen worden gebruikt om bijvoorbeeld meer objecten te beschermen. Daarnaast kan de inventarisatie worden gebruikt als onderdeel van integrale afwegingen met betrekking tot ruimtelijke ontwikkelingen of voor het ontplooiën van activiteiten.

Met de inventarisatie hebben we gepoogd zo volledig mogelijk te zijn. De inventarisatie is tot stand gekomen op basis van beschikbare informatie op het internet en aangeleverde informatie door de gemeente Vught en andere belanghebbenden. Desondanks kan het zo zijn dat er nog objecten zullen ontbreken in de inventarisatie. Zo is het bijvoorbeeld niet duidelijk geworden over welke roerende goederen de verschillende kerkgenootschappen exact beschikken. In hoofdstuk 4 worden bij enkele kerkgebouwen wel roerende goederen benoemd. Dit betreffen roerende zaken die in deze specifieke gevallen in het rijksmonumentenregister zijn opgenomen.

Naast deze inventarisatie zijn de verschillende kerkgenootschappen in de gemeente benaderd voor een gesprek om de huidige stand van de kerkgemeenschap in beeld te brengen, hoe de gemeenschappen er voor staan en wat hun visie op de toekomst is. Zaken die in deze gesprekken besproken zijn, betreffen onder andere de staat van de gemeenschap (omvang, kerkbezoek e.d.), de huidige staat van hun gebouwen en het toekomstig gebruik daarvan, variërend van het mogelijk vrijkomen van kerkgebouwen tot vragen met betrekking tot de verduurzaming daarvan. Niet alle gemeenschappen zijn op deze uitnodiging ingegaan. De protestantse kerk Haaren-Helvoirt heeft schriftelijk gereageerd op de uitnodiging en deze vriendelijk afgewezen, omdat men geen noodzaak daartoe zag. De informatie in dit stuk is dan ook ontleend aan de informatie op de website van de protestantse gemeente. De protestantse gemeente in Vught heeft een schriftelijke vragenlijst ingevuld, waarvan de antwoorden zijn verwerkt in dit stuk. Een voorbeeld van de vragenlijst is toegevoegd in bijlage VII. Door de verschillende Molukse kerkgemeenschappen is helaas niet ingegaan op uitnodigingen om een gesprek aan te gaan. Stichting Erfgoed Vught en heemkundekring De Kleine Meijerij zijn twee keer geconsulteerd bij de totstandkoming van de visie, dit heeft geresulteerd in een breed gedragen visie.

In de gemeente Vught bevindt zich een diversiteit aan kerkgebouwen uit verschillende perioden. Een deel daarvan is wettelijk beschermd als gemeentelijk of rijksmonument. Andere kerken genieten geen bescherming als monument. Voor deze kerken wordt een eerste inschatting gemaakt van de cultuurhistorische waarden en worden aanbevelingen gedaan over het al dan niet verder in beeld brengen van deze waarden en de wenselijkheid om over te gaan tot een wettelijke bescherming van de betreffende kerkgebouwen als monument.

Er zijn behalve de kerkgebouwen nog meer belangrijke religieuze objecten die extra aandacht verdienen vanwege hun potentiële monumentaliteit of om andere redenen. Dit zijn onder andere begraafplaatsen of specifieke grafmonumenten, maar er werd in het proces bijvoorbeeld ook speciale aandacht gevraagd voor de roerende kunstcollectie in De Petrus en de Molenhofkapel bij het kloostercomplex Mariënhof. Voor deze casussen is daarom eenzelfde aanpak opgezet.

Leeswijzer

Dit document draagt de titel 'Kerkenvisie gemeente Vught 2023'. Hiervoor is gekozen om aan te sluiten bij het primaire doel van de nationale kerkenaanpak. Met de ondertitel 'Een perspectief op religieus erfgoed' wordt echter bewust een verbreding aangeduid, omdat het document meer omvat dan alleen de kerkgebouwen. Het 'perspectief' heeft betrekking op de onroerende of roerende religieuze zaken die extra aandacht verdienen of waarvan de toekomst niet zeker is. Het document bestaat uit drie delen. In het eerste deel wordt kort de aanleiding en aanpak toegelicht, waarna de visie van de verschillende kerkgenootschappen wordt uiteengezet. Tot slot wordt een beknopt overzicht gegeven van de nog bestaande kerk- en kloostergebouwen in de gemeente en hun belangrijkste kenmerken.

In het tweede deel worden een aantal specifieke religieuze erfgoederen extra uitgelicht. Deze casussen zijn uitgekozen in overleg met of op voordracht van de gemeente Vught of andere belanghebbenden. Het derde deel schets de historische en religieuze context van de gemeente Vught en beschrijft de religieuze ontwikkeling van de drie kerkdorpen. Het laatste onderdeel van deel 3 betreft de inventarisatie van het religieus erfgoed en overige bijlage(n).

2. RELIGIEUS ERFGOED IN GEMEENTE VUGHT IN VOGELVLUCHT

kerk

klooster

pastorie

begraafplaats

grafkelder

Binnen de gemeente Vught bevinden zich:*

- 11 kerkgebouwen
- 10 kloostercomplexen en/of onderdelen
- 10 begraafplaatsen en 3 individuele grafkelders
- 7 pastorieën of predikantswoningen

** Voor het volledige overzicht zie bijlagen I tot en met VI*

3. VISIE KERKEIGENAREN

3.1 R.K. H. EDITH STEIN PAROCHIE

H. Edith Stein: een fusieparochie

De rooms-katholieke H. Edith Stein Parochie is ontstaan uit verschillende fusies in respectievelijk 2000, 2003 en 2015. De parochie Vught Noord was een fusie tussen de vroegere parochie Sint Petrus aan de Heuvel, parochie H. Hart aan het Loeffplein, parochie Onze Lieve Vrouw Middelaars Aller Genade aan de Taalstraat en parochie H. Lambertus te Cromvoirt. De parochie Vught Zuid was een fusie tussen de parochie Paulus en Antonius aan het Moleneindplein en de parochie Sint Jan aan de St. Jansstraat. In januari 2015 was ook de fusie van de parochie H. Nicolaaskerk in Helvoirt met de parochie in Vught een feit. Deze verzamelde geloofsgemeenschap koos een nieuwe naam voor de parochie: "Parochie Edith Stein".

De parochie heeft nog vijf kerkgebouwen in bezit, waarvan vier ook in beheer. In 2005 werd de negentiende-eeuwse Sint Petruskerk in Vught uit veiligheidsoverwegingen aan de eredienst onttrokken. Na een lang herontwikkelingsproces werd de kerk in 2018 heropend als het multifunctionele gebouw De Petrus, waarin zich onder andere de bibliotheek, het Vughts Museum, het toeristisch informatiepunt en de Wereldwinkel bevinden. Ook is de Mariakapel nog open om te bidden, te bezinnen of om een kaarsje op te steken. De parochie is juridisch eigenaar van de kerk en heeft het gebouw in langdurige erfpacht uitgegeven. De vier kerkgebouwen die de parochie beheert, zijn de H. Hartkerk, de Paulus en Sint Jankerk in Vught, de Sint Lambertuskerk in Cromvoirt en de H. Nicolaaskerk in Helvoirt.

Huidige situatie

Zoals gezegd heeft de parochie vijf kerkgebouwen in bezit, waarvan zij er vier zelf beheert. Het kerkbestuur van de parochie H. Edith Stein is in het algemeen tevreden over de positie van de parochie. De vieringen worden over het algemeen goed bezocht. Het bezoek aan de weekendvieringen in de H. Hartkerk springt er wat betreft aantal flink bovenuit! Er vinden elk weekend drie eucharistievieringen plaats en verdeeld over deze vieringen komen er nog enkele honderden kerkgangers. De ochtenddienst op zondag is daarnaast opvallend populairder onder jongere kerkgangers. De vieringen in de andere kerken trekken beduidend minder kerkgangers, maar ook daarover is het bestuur niet ontevreden. De Paulus en Sint Jankerk in Vught en de Sint Nicolaaskerk in Helvoirt ontvangen met elk één viering per weekend nog zo'n 40 à 50 kerkbezoekers. De Sint Lambertuskerk in Cromvoirt wordt het minst bezocht. Met één viering per weekend komen er zo'n 10 à 20 personen naar de viering.

In Helvoirt werkt de parochie samen met de protestantse gemeente. Zo worden basisscholen uitgenodigd om de kerken te bezoeken en daar ontvangen zij uitleg over het kerkelijk leven, rituelen en symbolen. Ook worden Taizévieringen beurtelings in de Oude Nikolaaskerk en de R.K. Sint Nicolaaskerk georganiseerd.

De parochie kent dus nog een levendige kerkgemeenschap. Dat maakt dat het kerkbestuur ook niet actief nevenfuncties organiseert. Dit is voor de exploitatie namelijk niet noodzakelijk. Als er door derden een verzoek wordt ingediend, staat het bestuur daar welwillend tegenover en werkt zij waar dat kan daar graag aan mee. Te denken valt aan kleinschalige concerten of uitvaarten van niet-katholieke dorpsgenoten. Het kerkbestuur heeft verschillende bronnen van inkomsten, zoals legaten en pachtopbrengsten, en is financieel gezond.

Mede gezien de lage opkomst in Cromvoirt zal de Lambertuskerk de eerste kerk zijn die op termijn aan de eredienst onttrokken zal worden. **Bij decreet van de bisschop zal dit uiterlijk 31 december 2024 plaatsvinden.** Over een eventuele nieuwe bestemming wordt door het kerkbestuur al nagedacht en er is inmiddels een principeverzoek ingediend bij de gemeente om woningen in de kerk te realiseren. De andere kerken blijven vooralsnog ook voor lange termijn voor de eredienst in gebruik. Voor de H. Hartkerk in Vught en de Sint Nicolaaskerk in Helvoirt is het bisschoppelijk standpunt dat deze voor de eredienst in gebruik zullen blijven. De onderhoudsstaat van de kerkgebouwen is redelijk tot goed. Het kerkbestuur is vanuit het bisdom verplicht jaarlijks een vast percentage aan onderhoudskosten in de begroting op te nemen. Met betrekking tot de Sint Lambertuskerk en de Paulus en Sint Jankerk heeft het kerkbestuur vanuit het bisdom alleen de plicht de gebouwen wind- en waterdicht te houden, maar waar het kan doet het bestuur meer dan dat. Voor het

onderhoud van de R.K. Sint Nicolaaskerk in Helvoirt maakt het bestuur gebruik van de SIM subsidie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Vanaf volgend jaar zal worden gestart met de uitvoering van het meerjarig onderhoudsplan (MJOP). De H. Hartkerk heeft met achterstallig onderhoud te maken van het dak, maar dit is reeds door het kerkbestuur opgepakt. Door de huidige energiecrisis is het parochiebestuur ook gaan nadenken over eventuele energiebesparende maatregelen. In de H. Hartkerk wilt men bijvoorbeeld gaan werken met infraroodpanelen om het binnenklimaat te verbeteren. Inmiddels heeft het parochiebestuur bovendien een omgevingsvergunning aangevraagd voor het plaatsen van zonnepanelen op het dak van de H. Hartkerk en voor het plaatsen van zonnepanelen op het terrein achter de Sint Nicolaaskerk in Helvoirt. Ook voor het parochiecentrum en de pastorie in Helvoirt denkt men aan te nemen maatregelen. Voor de pastorie denkt men concreet na over vensterisolatie. Omdat de kerk en pastorie in Helvoirt beschermd zijn als rijksmonument vereist het nemen van energiebesparende maatregelen echter meer maatwerk in nauw overleg met de gemeente en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Kortom, het kerkbestuur maakt zich vooralsnog geen zorgen over de toekomst. De parochie heeft een actieve gemeenschap, staat er financieel goed voor en voorziet geen problemen op de (middel)lange termijn met betrekking tot het teruglopen van het aantal bezoekers of het vrijkomen van kerkgebouwen. Daarnaast werkt het parochiebestuur actief aan de toekomstbestendigheid van haar vastgoed.

3.2 PROTESTANTSE GEMEENTE VUGHT

De protestantse gemeente in Vught is eigenaar van de middeleeuwse Lambertuskerk in het centrum van Vught. De toren is overigens geen bezit van de protestantse gemeente, maar van de gemeente Vught. De kerk met vrijstaande kerktoeren is een belangrijk en beeldbepalend object in het dorpsgezicht en straatbeeld. Het kerkgebouw wordt nog steeds voor religieuze doeleinden gebruikt, maar wordt daarnaast ook ingezet voor culturele nevenfuncties. Iedere zondag vindt de kerkdienst plaats en trekt wekelijks gemiddeld 60 kerkgangers. Daarnaast wordt het kerkgebouw 1 à 2 keer per week gebruikt voor religieuze nevenactiviteiten, bijvoorbeeld door het koor. Voor de toekomst op middellange termijn verwacht men dat dit ook zal blijven. Gedachten of ideeën over een mogelijke volledige herbestemming zijn dan ook nog niet aan de orde.

De nevenactiviteiten die worden georganiseerd in de Lambertuskerk betreffen culturele en informatieve activiteiten. Er zijn een aantal vaste terugkerende activiteiten en diverse wisselende activiteiten. Zo wordt maandelijks op vrijdagochtend de zogenaamde 'Stamtafel' georganiseerd, waaraan door de deelnemers het nieuws van de dag wordt besproken. Iedereen is welkom om hierbij aan te sluiten. Aan de Stamtafel ontstaan op die manier interessante en persoonlijke gesprekken. Een andere bijzondere activiteit is het 'Zitten in stilte'. Iedere eerste en derde maandag van de maand is de kerk 's avonds geopend voor ieder die wil om in stilte met elkaar te samen te zijn. Een meer culinaire activiteit is het jaarlijks terugkerende 'Aspergediner'. Onder verzorging van een topkok en een muzikaal ensemble kan men deelnemen aan deze culinaire avond. Onder de noemer 'Open Kerk' is de kerk bovendien iedere woensdag tussen 10.00 uur en 12.00 uur geopend en kan iedereen vrij binnenlopen om de kerk te bewonderen, een kaarsje aan te steken of kennis nemen van de exposities die regelmatig georganiseerd worden.

Vijf à zes keer per jaar biedt de protestantse gemeente de ruimte aan kunstenaars om in de nissen van het hoogkoor hun kunstwerken te exposeren. De exposities zijn te bezoeken tijdens de openingsuren van de kerk, op woensdagochtend bijvoorbeeld, maar ook op zondag na afloop van de kerkdiensten.

Naast exposities worden ook regelmatig lezingen en (orgel)concerten georganiseerd.

Tot slot is de kerk te huren door particulieren voor onder andere bruiloften, uitvaarten en andere activiteiten, zolang deze maar passen bij het ingetogen karakter van de kerk.

Onderhoud, financiële positie en de toekomst

De protestantse gemeente in Vught ziet de toekomst positief in. Voor de komende jaren voorziet men geen verandering in gebruik. Indien nodig, kunnen de culturele nevenactiviteiten worden uitgebreid.

Met betrekking tot het onderhoud zit de protestantse gemeente er bovenop. Jaarlijks wordt het rijksmonument geïnspecteerd op bouwkundige gebreken en aan de hand van deze rapporten wordt een meerjaren onderhoudsplan opgesteld (MJOP). Op basis van het MJOP wordt bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed subsidie aangevraagd. Mede dankzij deze subsidie en in belangrijke mate de hulp van vrijwilligers (zowel finan-

cieel, als in de uitvoering) kan met het onderhoud van de kerk bekostigen. Gezien de huidige onzekere situatie op de energiemarkt denkt men ook na over energiebesparende maatregelen. Dit vereist maatwerk vanwege de bijzondere monumentale kwaliteiten van het kerkgebouw.

3.3 PROTESTANTSE GEMEENTE HELVOIRT

Beleidsplan 2015-2025

In 2015 heeft de protestantse gemeente Helvoirt-Haaren een beleidsplan voor 2015-2025 vastgesteld. De missie van de gemeente wordt daarin kernachtig samengevat als: 'het verkondigen van het evangelie in woord en daad aan deze en volgende generaties'. De protestantse gemeenschap geeft hier invulling aan op basis van de volgende kernwaarden: dienstbaar, gastvrij, open, laagdrempelig, toegankelijk, betrokken en pluriform. Concreet betekent dit dat de kerkenraad haar missie wil uitdragen door:

- hernieuwde aandacht voor doop-, belijdende en gastleden;
- aandacht voor de jeugd: in samenwerking met de R.K. parochie Edith Stein worden o.a. basisscholen uitgenodigd de kerken te bezoeken en uitleg te ontvangen over het kerkelijk leven, symbolen en rituelen;
- openstellen van het kerkgebouw.

Religieuze en nevenactiviteiten

De protestantse gemeenschap in Helvoirt is een levende gemeenschap. Iedere zondagochtend komt de kerkelijke gemeenschap samen voor lofzang, gebed en meditatie in de reguliere kerkdienst of in een zogenaamde 'morning song', zoals dat sinds 1 januari 2022 wordt aangeboden. Na de diensten is er tevens de gelegenheid een kop koffie te drinken. De 'morning song' is een relatief nieuwe activiteit die door de Protestantse Kerk Nederland (PKN) geïntroduceerd is in het kader van een 'lichter kerk-zijn'. Daarmee wil de PKN een kerkgemeenschap zijn en worden voor iedereen. De 'morning song' wordt in aanvulling op de reguliere dienst 1 à 2 keer per maand georganiseerd. Naast korte teksten en meditatie ligt het accent voornamelijk op muziek. Dat kan bestaan uit een koor of solozang, maar ook instrumentaal.

Daarnaast wordt de kerk regelmatig gebruikt voor andere activiteiten door derden. Een voorbeeld daarvan zijn de 'Noten op de noen' concerten en de Taizévieringen. Onlangs is er ook door de gemeente Vught een bewonersavond georganiseerd in het kader van de Erfgoedvisie 2023-2029.

Met name vanwege deze nevenactiviteiten is de behoefte ontstaan om meer voorzieningen te treffen voor bezoekers van het kerkgebouw. Hierbij moet in eerste instantie worden gedacht aan betere sanitaire voorzieningen en een garderoberuimte. Men onderzoekt nu de mogelijkheden om deze functies onder te brengen in een nieuw te bouwen aanbouw bij de kerk. Hiervoor is het bestuur in gesprek met de gemeente over de mogelijkheden.

4. DE KERKEN IN GEMEENTE VUGHT

In de **GEMEENTE VUGHT** zijn in totaal nog 11 bestaande kerkgebouwen aanwezig. Hierna volgt per kerkgebouw een beknopt overzicht van de belangrijkste kenmerken van elk kerkgebouw.

VUGHT

- R.K. Sint Petruskerk te Vught (herbestemd)
- R.K. kerk Maria Middelaars aller Genaden te Vught (wordt herbestemd)
- R.K. kerk Heilig Hart van Jezus te Vught (in gebruik)
- R.K. Sint Jan Evangelist te Vught (herbestemd)
- R.K. kerk Sint Paulus en Sint Jan te Vught (in gebruik)
- Lambertuskerk te Vught (in gebruik i.c.m. nevengebruik)
- Petrakerk te Vught (in gebruik)
- Barak 1A in de Lunetten te Vught (in gebruik)

CROMVOIRT

- R.K. kerk Sint Lambertus te Cromvoirt (in aanmerking voor herbestemming)

HELVOIRT

- Oude Nikolaaskerk te Helvoirt (in gebruik i.c.m. nevengebruik)
- R.K. kerk Sint Nicolaas te Helvoirt (in gebruik)

4.1 VM. R.K. SINT PETRUSKERK - VUGHT

Bouwjaar: 1881-1884

Architect: C. Weber

In gebruik voor eredienst: nee

Huidig gebruik: o.a. ontmoetingscentrum, museum, bibliotheek, toeristisch informatiepunt, wereldwinkel

Herbestemd: ja, sinds 2018

Beschermde status: ja, rijksmonument sinds 2002

Bijzonderheden:

- interieurschilderingen door C. Grips (zie H. 6.5);
- glas-in-loodramen uit 1884 en ca. 1935

Ensemble: kerk en pastorie

4.2 VM. R.K. MARIAKERK - VUGHT

Bouwjaar: 1933-1934

Architect: A.J. Kropholler

In gebruik voor eredienst: nee

Huidig gebruik: woon-zorgfunctie

Herbestemd: in uitvoering

Beschermde status: ja, rijksmonument sinds 2002

Bijzonderheden:

- hoogaltaar, sedilia, doopvont en kroonluchter ontwerp van Kropholler
- kruisbeeld door C. Grips
- Maria en Christusbeeld door Van Bokhoven en Jonkers
- Kruiswegstaties door Mari Andriessen (1934)
- Gobelins door Dom van der Mey (1937)

NB. voornoemde objecten zijn na onttrekking aan de eredienst uit de kerk verwijderd.

Ensemble: kerk, pastorie, kloostercomplex, begraafplaats, Molenhofkapel, school, woonhuizen, Mariaplein

4.3 R.K. KERK H. HART VAN JEZUS - VUGHT

Bouwjaar: 1924; 1954 (toren)

Architect: J. Donders; De Bever en Evers (toren)

In gebruik voor eredienst: ja

Huidig gebruik: religieus

Herbestemd: nee

Monumentwaardig: n.t.b. (Zie H. 6.2)

Beschermde status: nee

Bijzonderheden:

- als "monumentwaardig" aangeduid op de CHW kaart gemeente Vught (2015)
- kerk en pastorie als "overige historische bouwkunst" aangeduid op de CHW kaart van provincie Noord-Brabant (2016)
- carillon

Ensemble: kerk, pastorie, begraafplaats, Lunet V

4.4 VM. R.K. KERK SINT JAN EVANGELIST - VUGHT

Bouwjaar: 1965
Architect: H. Mens
In gebruik voor eredienst: nee
Huidig gebruik: kantoor/bedrijfspan
Herbestemd: ja, sinds 1990
Monumentwaardig: nee
Beschermde status: nee
Bijzonderheden:
- zgn. "dooskerk"
- Post-65 architectuur
Ensemble: kerk en pastorie

4.5 R.K. KERK SINT PAULUS EN SINT JAN - VUGHT

Bouwjaar: 1991
Architect: J. Pruyn en H. Molenaar
In gebruik voor eredienst: ja
Huidig gebruik: religieus
Herbestemd: nee
Monumentwaardig: n.t.b. (Zie H. 6.3)
Beschermde status: nee
Bijzonderheden:
- "vervangingskerk"
Ensemble: kerk, vrijstaande klokkentoren

4.6 LAMBERTUSKERK EN TOREN - VUGHT

Bouwjaar: ca. 1500; 1560
Architect: onbekend
In gebruik voor eredienst: ja
Huidig gebruik: religieus + nevenfuncties
Herbestemd: nee
Beschermde status: ja, rijksmonument sinds 1973
Bijzonderheden:
- trommelspeelwerk Addicks (1937)
- preekstoel met lezenaar (17-de eeuw)
Ensemble: kerk en kerktoren

4.7 PETRAKERK - VUGHT

Bouwjaar: 1988
Architect: S.S. Hitipeuw
In gebruik voor eredienst: ja
Huidig gebruik: religieus + nevenfuncties
Herbestemd: nee
Monumentwaardig: n.t.b. (Zie H. 6.4)
Beschermde status: nee
Bijzonderheden:
- Molukse kerk (GIM)
Ensemble: kerk, voorplein, woonwijk

4.8 BARAK 1A IN DE LUNETTEN - VUGHT

Bouwjaar: 1943-1944

Architect: onbekend

In gebruik voor eredienst: ja

Huidig gebruik: religieus

Herbestemd: nee

Beschermde status: ja, rijksmonument sinds 2002

Bijzonderheden:

- voormalige woonbarak (1A-1B) van concentratiekamp Vught, daarna in gebruik als onderdeel van het Molukse woonoord de Lunetten

Ensemble: alle onderdelen van vm. concentratiekamp Vught

4.9 R.K. SINT LAMBERTUSKERK - CROMVOIRT

Bouwjaar: 1888; 1891 (toren)

Architect: C. Weber

In gebruik voor eredienst: ja

Huidig gebruik: religieus

Herbestemd: nee

Beschermde status: ja, gemeentelijk monument sinds 1998

Bijzonderheden:

- de kerk is in beeld om mogelijk aan de eredienst te worden onttrokken in de toekomst (Zie H. 6.1)

Ensemble: kerk, pastorie, begraafplaats

4.10 OUDE SINT NIKOLAASKERK - HELVOIRT

Bouwjaar: vijftiende en zestiende eeuw

Architect: onbekend

In gebruik voor eredienst: ja

Huidig gebruik: religieus + nevenfuncties

Herbestemd: nee

Beschermde status: ja, rijksmonument sinds 1973

Bijzonderheden:

- preekstoel uit zeventiende eeuw + lezenaar uit 1743

- doopbekkenhouder uit 1743

- orgel Lodewijk XVI stijl (vroeg negentiende eeuw)

- diverse grafzerken

- Eénklaviersorgel uit ca. 1830

- Klok uit 1927 door fa. Petit en Fritsen

- Mechanisch torenuurwerk door A. Vos en Zn. uit 1906

Ensemble: kerk, predikantswoning, begraafplaats, middeleeuwse kerkbuitoep, Bijbel van dominee Van Gogh

4.11

R.K. KERK VAN DE HEILIGE NICOLAAS - HELVOIRT

Bouwjaar: 1901-1903

Architect: J.H.H. Groenendael

In gebruik voor eredienst: ja

Huidig gebruik: religieus

Herbestemd: nee

Beschermde status: ja, rijksmonument sinds 1976

Bijzonderheden:

- Bijzonder rijk gedecoreerd en oorspronkelijk interieur
- Klok uit 1927 door fa. Petit en Fritsen
- Mechanisch torenuurwerk door A. Vos en Zn. uit 1906
- Hoofdaltaar door H. van der Geld uit 1908
- polychromie door J. Lommen (1914) en E. Pereij (1916-1917)
- tableaus en kruiswegstaties door gebr. Windhausen

Ensemble: kerk, pastorie, begraafplaats, tuin, voorplein

5. KLOOSTERGEBOUWEN IN GEMEENTE VUGHT

In de **GEMEENTE VUGHT** zijn in totaal nog 10 bestaande kloostergebouwen aanwezig. Van een aantal voormalige kloosters resteren alleen nog de kloosterkapellen. Die zijn niet in dit overzicht opgenomen, maar staan in de inventarisatie. Per kloostergebouw volgt een beknopt overzicht van de belangrijkste kenmerken.

VUGHT

- Mariaoord (Roucoulleur) te Vught (herbestemd)
- Mariaoord (kostschool) te Vught (herbestemd)
- Huize Voorburg (broederklooster) te Vught (herbestemd)
- Huize Voorburg (zusterklooster) te Vught (herbestemd)
- Mariënhof te Vught (herbestemd)
- Huize Theresia te Vught (wordt gesloopt)
- Huize Steenwijk te Vught (herbestemd)
- Sint Lidwina te Vught (herbestemd)

HELVOIRT

- Retraitehuis Guldenberg te Helvoirt (herbestemd)
- Sint Lambertus/Misericordia te Helvoirt (herbestemd)

5.1 MARIAOORD (ROUCOULEUR) - VUGHT

Bouwjaar: 1884

Architect: L.C. Hezenmans

Huidig gebruik: kantoor

Beschermde status: ja, rijksmonument

Kloosterorde(n):

- Ursulinen van de Romeinse Unie OSU 1899-1941
- Zusters van Moerdijk SSCJ 1945-1953
- Broeders van Dongen 1951-1969

5.2 MARIAOORD (KOSTSCHOOL) - VUGHT

Bouwjaar: 1910

Architect: J. Dony

Huidig gebruik: wonen

Beschermde status: ja, rijksmonument

Kloosterorde(n):

- Ursulinen van de Romeinse Unie OSU 1911-1945
- Zusters van Moerdijk SSCJ 1945-1953
- Broeders van Dongen 1953-1969

5.3 HUIZE VOORBURG (BROEDERKLOOSTER) - VUGHT

Bouwjaar: 1930

Architect: J.J. van Dillen

Huidig gebruik: maatschappelijk

Beschermde status: ja, rijksmonument

Kloosterorde(n):

- Broeders van Dongen 1930-1992

5.4 HUIZE VOORBURG (ZUSTERKLOOSTER) - VUGHT

Bouwjaar: 1928

Architect: J. Stuyt & Th.J. Klompers

Huidig gebruik: maatschappelijk

Beschermde status: ja, rijksmonument

Kloosterorde(n):

- Zusters van Barmhartigheid van Ronse ZB 1928-1992

5.5 MARIËNHOF - VUGHT

Bouwjaar: 1939-1941

Architect: A.J. Kropholler & P. Buys (tuin)

Huidig gebruik: maatschappelijk/wonen

Beschermde status: ja, rijksmonument

Bijzonderheden: ensemble met plein, kerk, woningen, begraafplaats en Molenhofkapel

Kloosterorde(n):

- Franciscanessen van Oirschot 1939-1968/1980

5.6 HUIZE THERESIA - VUGHT

Bouwjaar: 1962-1963

Architect: E. Nijsten

Huidig gebruik: maatschappelijk

Beschermde status: nee

Monumentenwaardig: nee, wordt gesloopt

Kloosterorde(n):

- Zusters van J.M.J. 1945-2008

5.7 HUIZE STEENWIJK - VUGHT

Bouwjaar: 1840/1903/1905

Architect: C. van Hoof (1905)

Huidig gebruik: maatschappelijk (kloosterhotel ZIN)

Beschermde status: ja, rijksmonument

Kloosterorde(n):

- Fraters van Tilburg CMM 1903-heden

- Zusters van Liefde van Tilburg SCMM 1967-1974

- Witte Zusters MZOLA 1975-1995

5.8 SINT LIDWINA / PAX ET BONUM - VUGHT

Bouwjaar: 1939

Architect: J. Hurks

Huidig gebruik: maatschappelijk

Beschermde status: nee

Monumentwaardig: ja, als beeldbepalend pand

Kloosterorde(n):

- Franciscanessen van Oudenbosch 1939-1987

5.9 RETRAITEHUIS GULDENBERG - HELVOIRT

Bouwjaar: 1966

Architect: H. Mens & J. Pruyn

Huidig gebruik: horeca

Beschermde status: nee

Monumentwaardig: n.t.b.

Kloosterorde(n):

- Jezuïeten SJ 1966-1973

5.10 SINT LAMBERTUS/MISERICORDIA - HELVOIRT

Bouwjaar: 1920/1929

Architect: pater B. Möchel SVD (1920)/ G. Deur (1929)

Huidig gebruik: maatschappelijk (beziningscentrum Emmaus)

Beschermde status: nee

Monumentwaardig: exterieur ja, interieur n.t.b.

Kloosterorde(n):

- Paters van Steyl SVD 1921-1955

- Broeders van Sint Joannes de Deo FMM 1955-1989

Alle kloosterorden en congregaties in Vught op een rij:

De Franciscanessen van Oirschot: 1856-1988

Zusters van J.M.J.: 1882-2008

Broeders van Dongen: 1885-1969

Zusters van Barmhartigheid van Ronse ZB: 1885-1993

Witte Zusters MZOLA: 1893-1995

Ursulinen van de Romeinse Unie OSU: 1899-1941

Missionarissen van Scheut CICM: 1899-2007

Fraters van Tilburg: 1903-heden

Zusters van Regina Coeli: 1903-2004

Jezuïeten SJ: 1913-1973

Paters van Steyl SVD: 1921-1955

Zusters van de Choorstraat: 1930-1992

Franciscanessen van Oudenbosch: 1939-1987

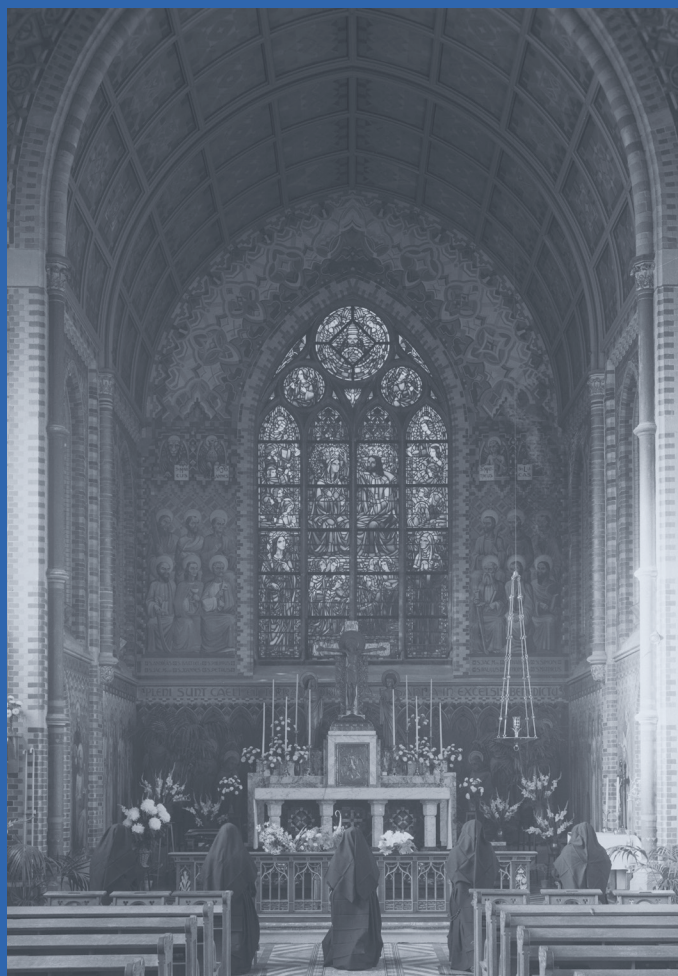
Zusters van Moerdijk SSCJ: 1945-1953

Broeders van Sint Joannes de Deo FMM: 1955-1989

Paters van de H. Familie MSF: 1962-1971

Zusters van Liefde van Tilburg SCMM: 1967-1974

Trappisten OCSO: 1997-2007

Kapel Mariaoord. Foto: Fotopersbureau Het Zuiden, 1949, BHIC.

PRAKTIJKLESSEN VAN HERBESTEMMING KERK- GEBOUWEN VOOR (NIEUWE) EIGENAREN

Het vinden van een nieuwe bestemming voor een kerkgebouw kan een ingewikkeld proces zijn. In Nederland is inmiddels al een groot aantal kerkgebouwen doorontwikkeld ten behoeve van een nieuwe functie. Uit deze voorbeelden kunnen lessen worden getrokken, die toekomstige processen van herbestemming kunnen vergemakkelijken. Hieronder worden 10 tips gegevens uit de praktijk van het herbestemmen van kerkgebouwen.

1. **Onderzoek de vraag**

Onderzoek het gewenste programma en achterhaal daarbij de vraag achter de vraag. Verken daarbij ook het mogelijke programma, want wat gewenst wordt, is lang niet altijd haalbaar.

2. **Ken uw stakeholders**

Rondom een kerkgebouw zijn velerlei partijen betrokken die elk een eigen blik op het kerkgebouw hebben. Denk daarbij met name aan de religieuze partijen als de voormalig eigenaar, de nieuwe eigenaar, betrokken burgers, overheden en erfgoedpartijen.

3. **Breng perspectieven en waarden in beeld**

Verschillende partijen hebben een eigen perspectief op een kerkgebouw en definiëren van daaruit een eigen set aan waarden. Zo zullen velen een kerk zien als een huis van het Woord en Gebed, terwijl anderen een kerkgebouw vooral zien als economisch vastgoedobject. Die perspectieven en waarden kunnen botsen.

4. **Leer het gebouw kennen**

Het is belangrijk het gebouw goed te begrijpen in termen van vorm, grootte/omvang en typologie. Is de kerk redelijk rechttoe rechtaan of staan er bijvoorbeeld veel kolommen 'in de weg' en zijn er vele zijbeuken?

5. **Inventariseer de staat van dienst**

Uiteraard is het van belang om een goed beeld te krijgen van een aantal praktische zaken: het eigenaarschap, de staat van onderhoud, de eventuele restauratieachterstand, het gebruik en de functionaliteiten. Denk daarbij bijvoorbeeld ook aan een kerkhof dat een belemmerende factor kan zijn bij herbestemming, bijvoorbeeld wanneer gewoond wordt naast een in gebruik zijnde begraafplaats (privacy).

6. **Houd rekening met de locatie**

De toekomstige mogelijkheden voor een kerkgebouw in een demografisch/economisch krimpgebied zijn anders dan de opties in een groeigebied. Ook het formaat van de kerk bepaalt daarbij de mogelijkheden.

7. **Ontwikkel een visie op de nieuwe kerk**

Met kennis van de plek en de betekenis van het gebouw kan een ontwerper een visie ontwikkelen die richting geeft aan de verbouwing. In kwalitatieve zin moet het uitgangspunt zijn dat de ingreep een beter gebouw oplevert dan er stond. Het is niet alleen een zaak van het technisch accommoderen van functies, maar het gaat om het creëren van nieuwe betekenis. In de kern is het een artistieke opgave en niet slechts een technische puzzel.

8. **Maak een passend ontwerp**

Zijn de ambities in balans met wat redelijkerwijs van een gebouw gevraagd mag worden? Zijn er alternatieve benaderingen denkbaar? Kunnen bijvoorbeeld de zijbeuken benut worden zodat nieuwe toevoegingen niet nodig zijn. Of blijft juist de schil van de kerk intact en kunnen daarbinnen elementen worden toegevoegd. In technische zin is de energiehuishouding een belangrijke factor. Moet er verwarmd of gekoeld worden? En hoe zit het met het vervensen van lucht? En moet het totale kerkgebouw van alles voorzien worden, of slechts voor bepaalde onderdelen?

9. **Bereken kosten, opbrengsten, exploitatie- en financieringsmogelijkheden**

Financieel is de herbestemming van een kerkgebouw altijd een flinke puzzel. De toekomstige geldstromen bepalen veel: is er straks een eigenaar/belegger met huurders of is de nieuwe eigenaar ook de gebruiker? Wordt er dus gestuurd op financieel rendement (aanschafkosten + verbouwingskosten versus huuropbrengsten) of op liquiditeit?

10. **Werk met professionele, gepassioneerde en betrokken mensen**

Dit laatste punt vormt feitelijk het vertrekpunt van handelen. Ontwikkelen is een zaak van lange adem en kan alleen maar slagen met professionele, gepassioneerde en betrokken mensen. Bevlogenheid maakt dat doorgezet wordt. Ondanks de moeilijkheden die zich voordoen. En die moeilijkheden zullen zich voordoen. Maar achteraf, zo leert de praktijk, overheerst vrijwel altijd blijdschap en voldoening.

GEMEENTELIJKE UITGANGSPUNTEN BIJ DE HERBESTEMMING VAN KERKGEBOUWEN

Stappenplan bij de herbestemming van kerkgebouwen

1. *Haalbaarheidsonderzoek*

Een haalbaarheidsonderzoek biedt inzicht in de behoefte van functies en gebruiksmogelijkheden binnen de lokale gemeenschap en welke functies het beste aansluiten bij het gemeentelijk beleid;

2. *Bestemmingsplan procedure*

Wanneer een functie gewenst is, die niet binnen de geldende bestemming in het bestemmingsplan past, dient een wijzigingsprocedure van het bestemmingsplan te worden doorlopen. Op basis van het Besluit Ruimtelijke Ordening is de initiatiefnemer bij wet verplicht rekening te houden met cultuurhistorische waarden in het plangebied en de omgeving daarvan (beschermd of niet beschermd);

3. *Omgevingsdialoog*

Betrek de omgeving/inwoners bij het herbestemmingsproces om het maatschappelijke draagvlak te peilen en te creëren voor de gewenste functie;

4. *Bouwhistorisch onderzoek*

Voordat een omgevingsvergunning aangevraagd wordt, biedt een bouwhistorisch onderzoek een belangrijke onderlegger voor ieder ontwerp om de architectonische kwaliteiten en eventuele monumentale waarden van het kerkgebouw te borgen;

5. *Programma van Eisen*

Stel voor het ontwerp eerst een Programma van Eisen op (PvE). Redeneer daarbij vanuit de draagkracht van het gebouw en niet vanuit een maximaal rendement. Wat kan het gebouw dragen met betrekking tot de nieuwe functie i.p.v. hoe levert de functie op korte termijn zoveel mogelijk financieel rendement op;

6. *Schetsontwerp en vooroverleg*

Bespreek eerst een schetsontwerp in een vooroverleg met de gemeente en de gemeentelijke adviescommissie. Zo kunnen verrassingen bij de definitieve aanvraag omgevingsvergunning worden voorkomen.

Gemeentelijke uitgangspunten bij de herbestemming van kerkgebouwen

1. *Behoud ruimtelijke beleving van het kerkgebouw*

Houdt de middenas en het hoogkoor zoveel mogelijk vrij van nieuwe functies om de ruimtelijke beleving van het kerkgebouw te behouden. Bij de inrichting van kerkgebouwen speelde de liturgie namelijk een belangrijke rol, die de ruimtewerking in grote mate bepaalde;

2. *Reversibiliteit*

Zorg dat nieuwe ingrepen zoveel mogelijk omkeerbaar zijn. Denk bijvoorbeeld aan een doos-in-doos constructie;

3. *Gebedsruimte*

Houdt een kleine ruimte beschikbaar voor gebed en contemplatie, waar mensen bijvoorbeeld een kaarsje kunnen aansteken;

4. *Nieuwe tijdlaag*

Voor het inpassen van een nieuwe functie zijn aanpassingen aan het gebouw onvermijdelijk. Maar nieuwe ingrepen en monumentale waarden hoeven elkaar niet te bijten, maar kunnen elkaar ook versterken. Voorwaarden zijn een zorgvuldig ontwerp en hoogwaardige materialen en detaillering;

5. *Leer van anderen*

Inmiddels zijn al vele kerkgebouwen tot woningen getransformeerd. Gebruik deze projecten als inspiratie voor toekomstige herbestemmingen. Dit kunnen zowel voorbeelden zijn van hoe het wel moet, als hoe het niet moet.

DEEL 2

6. RELIGIEUS ERFGOED IN DE SCHIJNWERPERS

In dit hoofdstuk worden een aantal kerken en andere religieuze erfgoederen uitgelicht. Het betreft enerzijds de kerkgebouwen die nog in religieus gebruik zijn of nog geen beschermde status genieten als gemeentelijk monument of rijksmonument. Kerkgebouwen die al een andere bestemming hebben of al beschermd monument zijn, zijn hier daarom niet in opgenomen. Anderzijds betreft het andere religieuze erfgoedobjecten, die zijn gekozen naar aanleiding van gesprekken met onder andere de gemeente Vught en lokale erfgoedverenigingen of stichtingen. Voor de laatste categorie is extra aandacht gevraagd, omdat er bijvoorbeeld sprake is van achterstallig onderhoud.

6.1 R.K. LAMBERTUSKERK TE CROMVOIRT

De Lambertuskerk in Cromvoirt zal het eerstvolgende kerkgebouw zijn dat aan de eredienst zal worden onttrokken. Dit zal bij decreet van de bisschop uiterlijk 31 december 2024 gebeuren. Het parochiebestuur is reeds nadrukkelijk aan het zoeken naar een mogelijke nieuwe bestemming. Daartoe is inmiddels een principeverzoek ingediend bij de gemeente om een transformatie tot woningen in en achter de kerk mogelijk te maken. De Lambertuskerk is een gemeentelijk monument, waardoor bij een herbestemming rekening moet worden gehouden met de monumentale waarden van het kerkgebouw en het interieur.

DE LAMBERTUSKERK IS EEN “GESAMTKUNSTWERK”

Museum Catharijneconvent heeft voor deze visie een inventarisatie en waardering opgesteld van verschillen- de kerkinterieurs. Het interieur van de Lambertuskerk heeft daarbij de status van TOPENSEMBLE toegekend gekregen. Zoals bij veel neogotische kerken ontstonden het interieur en de roerende collectie in de eerste decennia na de oplevering van de kerk, in dit geval tussen circa 1890 en 1920. Daardoor is een evenwichtige collectie ontstaan van neogotische preekstoel, biechtstoelen, beelden en kruiswegstaties. Bovendien hebben deze onderdelen samen met het hoogaltaar niet geleden onder het Tweede Vaticaans Concilie en de gevolgen die dat voor vele andere kerken heeft gehad.

De Lambertuskerk heeft daarnaast een grondplan in de vorm van een Latijns kruis. D.w.z. dat het bestaat uit een lang middenschip met transeptarmen en het koor als sluitstuk. Bij een herbestemming dient met deze belangrijke ruimtelijke kenmerken rekening te worden gehouden.

AANBEVELINGEN M.B.T. HERBESTEMMING

- Laat een bouwhistorisch onderzoek met bouwhistorische waardestelling uitvoeren. Dit vormt de onderlegger van een ontwerp, waarbij rekening gehouden wordt met de monumentale waarden;
- Betrek de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Erfgoed vroegtijdig bij de planontwikkeling;
- Denk niet vanuit een gewenst programma, maar kijk wat de kerk kan “dragen” en ontwikkel vanuit dat perspectief een herbestemmingsplan;
- Behoudt bij de doorontwikkeling de ruimtelijke beleving van het kerkgebouw, d.w.z. houdt tenminste de zichtlijn in het middenschip van portaal tot koor vrij;
- Het koor, de meest sacrale plek van een kerkgebouw, blijft bij voorkeur vrij. Mogelijk kan dit dienen als gemeenschappelijke ruimte in enige vorm;
- Door het toepassen van een doos-in-doos constructie kunnen eventuele nieuwe ruimten vrij worden gehouden van belangrijke architectonische details, zoals de kapitelen et cetera;
- Bij voorkeur blijven zoveel mogelijk van de nagelvaste en roerende interieurelementen in de kerk behouden;
- Idealiter blijft bij een herbestemming een gedeelte van de kerk openbaar toegankelijk voor de gemeenschap.

6.2 R.K. KERK H. HART VAN JEZUS TE VUGHT

Aan de westzijde van de dorpskern van Vught ligt het religieus ensemble van de R.K. kerk H. Hart van Jezus. Dit ensemble bestaat uit de kerk, de naastgelegen pastorie, kosterswoning en de begraafplaats met lijkenhuisje. Daarnaast is het ensemble gelegen op een voormalig verdedigingswerk, Lunet V, dat als onderdeel van een nieuwe versterkte verdedigingslinie. Die linie bestond uit acht aarden lunetten en was aangelegd in opdracht van koning Willem II tussen 1842 en 1848.

De kerk werd gebouwd voor de toenmalige H. Hart van Jezus parochie in 1924. De ontwerper van het kerkgebouw en de naastgelegen pastorie was de Tilburgse architect **Jos Donders (1867-1960)**. Zijn meest actieve periode was tussen 1900 en 1940. De stijl waarin Donders ontwierp veranderde gedurende zijn carrière en volgde de ontwikkelingen in de Nederlandse architectuur. Zo ontwierp hij aanvankelijk in de stijl van de neorenaissance om later ook te ontwerpen in de stijl van de Amsterdamse School en nog later de Delftse School. Voor de R.K. parochie H. Hart van Jezus ontwierp Donders in 1923 een driebeukige basilicale kerk met neoromaanse stijlelementen. In 1954 werd aan de kerk een toren met nieuw ingangsportaal toegevoegd, naar ontwerp van architecten C.H. de Bever (1897-1965) en C.M. Evers. Hoewel hier de stijl van de kerk is voortgezet in de toepassing van o.a. rondbogen en dobbelsteenkaptelen, is de architectuur van de toren een stuk soberder en robuuster vormgegeven dan het oorspronkelijke kerkgebouw. De naastgelegen pastorie, eveneens door Donders ontworpen, wijkt qua architectuur af van de kerk en is ontworpen in de typische woonhuisarchitectuur van de jaren '20 van de vorige eeuw en toont kenmerken van het expressionisme zoals de baksteenornamentiek in het metselwerk en de ruime overstekken.

Getuige de verschillende bouwdoSSIERS in het archief van het BHIC zijn er in de loop der tijd enkele wijzigingen aan zowel de kerk, als de pastorie aangebracht, maar beide gebouwen vertonen nog een hoge mate van architectonische gaafheid.

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

De kerk en pastorie zijn in het verleden al eens opgemerkt vanwege hun bijzondere kwaliteiten. Zo zijn beide objecten opgenomen in het zogenaamde 'Monumenten Inventarisatie Project' dat in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw werd uitgevoerd door de provincies. Dankzij die selectie zijn de beide objecten ook weergegeven op de Cultuurhistorische Waardenkaart van provincie Noord-Brabant als 'historische bouwkunst'. Ook op de cultuurhistorische waardenkaart van gemeente Vught uit 2015 en in de daarbij horende catalogus wordt de kerk aangemerkt als een 'monumentwaardig' object. Maar wat maakt de kerk en pastorie monumentwaardig? Mocht de gemeente in de toekomst een aanwijzing als monument overwegen, dienen de monumentale waarden volledig in beeld gebracht te worden door middel van een redengevende omschrijving met cultuurhistorische waardestelling. Een eerste indicatie voor de monumentale waarden volgt in onderstaande "quickscan", waarin een voorlopige waardering wordt gegeven van de cultuurhistorische waarden (c.w.), architectuurhistorische waarden (a.w.), stedenbouwkundige waarden en ruimtelijke samenhang (st.w.) en de architectonische gaafheid (a.g.). De waardering gebeurt a.d.h.v. plussen en minnen met "-" als laagste categorie en "+" als hoogste categorie.

QUICKSCAN KERK EN PASTORIE:

- c.w.: + (uitdrukking van geestelijke en sociaalmaatschappelijke ontwikkeling)
- a.w.: ++ (esthetische kwaliteit van het ontwerp, onderdeel oeuvre architect, ornamentiek)
- st.w.: ++ (ensemble met pastorie, begraafplaats; ruimtelijke samenhang met plein en Lunet V)
- a.g.: ++ (architectonische gaafheid exterieur is op zijn minst aan straatzijde hoog)

AANBEVELING

Onderzoek de monumentale waarden van het hele religieuze ensemble met een redengevende omschrijving; in geval van aanwijzing bij voorkeur het gehele ensemble in de bescherming opnemen.

6.3 R.K. KERK SINT PAULUS EN SINT JAN TE VUGHT

De Sint Paulus en Sint Jan kerk werd in 1991 gebouwd ter vervanging van de toen onlangs gesloten 'Paulus en Antonius kerk (1954-1990) en de Sint Jan Evangelist kerk (1965-1990). De eerste is na de sluiting afgebroken. De tweede is herbestemd tot kantoor- en bedrijfspand. Doordat de nieuwe kerk twee van haar voorgangers verving werd de kerk het middelpunt van de nieuwe parochie Vught-Zuid. De nieuwe Sint Paulus en Sint Jan kerk werd ontworpen door het Vughtse architectenduo Joop Pruyn en Hein Molenaar.

De kerk is te typeren als een zogenaamde "vervangingskerk". Waarschijnlijk als gevolg van verdergaande secularisering van de Nederlandse maatschappij werden de Paulus en Antonius kerk en de Sint Jan Evangelist kerk gesloten en vervangen door een kleiner kerkgebouw. Want was in 1975 nog 42 procent van de Nederlanders niet kerkelijk, in 1991 was dat opgelopen tot 57 procent. De meesten van deze nieuwe "vervangingskerken" kregen extra ruimten die beantwoordden aan een versterkte sociaalmaatschappelijke rol die de kerk in de maatschappij innam. Stilistisch valt de kerk binnen de periode 1976-1989, die worden aangeduid als "de magere jaren" binnen de kerkenbouw. De meeste kerkgebouwen uit deze periode zijn klein, compact en laag en hebben een weinig uitgesproken vormgeving. Detaillering en materialisering zijn vaak sober, zoals het toepassen van het onderhoudsvrije trespas. Daarnaast vormen de kerken uit deze periode vaak geen nadrukkelijke, stedenbouwkundige ankerpunten meer en ontbreekt de kerktoren, maar geeft een bescheiden baken aan dat het om een kerkgebouw gaat.

De Sint Paulus en Sint Jan kerk is nog in gebruik voor de eredienst en dat zal naar verwachting ook op de middellange termijn zo blijven. Wanneer duidelijk zou worden dat het kerkgebouw haar religieuze functie in de toekomst zal gaan verliezen, is het van belang om te onderzoeken of er draagvlak is voor en of er de mogelijkheden zijn om het gebouw een nieuwe functie te geven.

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Voor de waardering van kerkgebouwen uit de zogenaamde Post-65 periode zijn de waarderingscriteria van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed nog steeds bruikbaar. Zoals ook bij oudere gebouwen, zal het kerkgebouw op sommige aspecten hoger scoren dan op anderen. In het geval van kerkgebouwen uit de periode 1976-1989 (waar deze kerk typologisch toebehoort) zullen deze op aspecten als architectuurhistorische waarde en stedenbouwkundige waarde lager scoren, vanwege de bewust gekozen sobere vormgeving en kleinere schaal waarin deze kerken ontworpen werden. Daarom is het van belang bij de waardering van deze relatief jonge kerkgebouwen twee extra aandachtspunten bij de waardering te betrekken: de bredere maatschappelijke rol en de samenhang met de omgeving. Meer informatie hierover is te vinden in de brochure van de RCE *'Post 65 gebedshuizen. Kerken, moskeeën, synagogen en tempels in Nederland 1966 - 2019'* (2020).

Een eerste indicatie voor de monumentale waarden volgt in onderstaande "quickscan", waarin een voorlopige waardering wordt gegeven van de cultuurhistorische waarden (c.w.), architectuurhistorische waarden (a.w.), stedenbouwkundige waarden en ruimtelijke samenhang (st.w.) en de architectonische gaafheid (a.g.). De waardering gebeurt a.d.h.v. plussen en minnen met "- -" als laagste categorie en "+ +" als hoogste categorie.

QUICKSCAN KERK:

- c.w.: ++ (uitdrukking van geestelijke [ontkerkelijking] en sociaalmaatschappelijke ontwikkeling)
- a.w.: +- (onderdeel oeuvre lokale architecten; vrijstaande klokkentoren)
- st.w.: + (ensemble met begraafplaats; ruimtelijke samenhang met Lidwinapark)
- a.g.: ++ (architectonische gaafheid is hoog)

AANBEVELING

Onderzoek de cultuurhistorische waarden en de toekomstige gebruiksmogelijkheden van het kerkgebouw. Ook zonder wettelijke bescherming als monument vertelt het kerkgebouw een belangrijk verhaal van de Vughtse geschiedenis met betrekking tot de rooms-katholieke geloofsgemeenschap en geniet een doorontwikkeling de voorkeur boven sloop en nieuwbouw. Indien een doorontwikkeling om welke reden dan ook niet mogelijk is, wordt aanbevolen tenminste de klokkentoren te behouden visueel ankerpunt en relict en voor eventuele nieuwbouw inspiratie te putten uit de architectonische kwaliteiten van het kerkgebouw. Te denken valt aan de hoofdvorm, contouren en verhoudingen van het bestaande kerkgebouw.

6.4 DE PETRAKERK TE VUGHT

De Petrakerk in Vught is gebouwd in 1988 speciaal voor de protestantse Molukse gemeenschap in Vught. Het kerkgebouw is ontworpen door architect S. Hitipeuw. De bouw van de kerk in Vught past binnen een bredere ontwikkeling in Nederland. De Molukse ex-KNIL militairen die naar Nederland werden gehaald, zouden eigenlijk slechts tijdelijk in Nederland worden ondergebracht. Toen duidelijk werd dat zij niet terug konden keren naar de Molukken, heeft de Nederlandse overheid sinds de jaren '60 geprobeerd de bewoners van de Molukse woonoorden te laten verhuizen naar nieuwbouwwijken in de omgeving om het isolement van de Molukkers te doorbreken en de integratie te bevorderen. Wanneer ten minste dertig gezinnen naar een nieuwbouwwijk verhuisden, financierde de overheid een eigen kerkgebouw voor de Molukse gemeenschap. De Rijksgebouwendienst trad daarbij op als opdrachtgever, die architecten van naam en faam aantrok, zoals Aldo van Eyck, G. Daan en J.P. Thole, maar ook Molukse architecten als Bureau Thenu en R. Mutalessy en S. Hitipeuw. De Molukse kerkgebouwen vormen mede daardoor architectonisch een opvallende uitzondering op de kerkenbouw in de late twintigste eeuw. Waar de kerkenbouw in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw overwegend sober en terughoudend was, gold dat voor de Molukse kerken een stuk minder. Die mochten gezien worden.

Om de bewoners een alternatief te bieden voor het woonoord Lunetten, werd speciaal voor de gemeenschap de wijk Vijverhof gebouwd, inclusief een eigen kerk (Petrakerk). Bij de oplevering in 1988 stonden 142 huizen klaar om de nieuwe bewoners te ontvangen. Er werd een Molukse architect ingezet en een Molukse ambtenaar ingeschakeld om mee te denken over de inrichting van de wijk om deze aantrekkelijk te maken voor Molukkers. Het had weinig effect. In 1989 werd besloten dat het woonoord in gewijzigde vorm mocht blijven bestaan. De barakken werden (op één na) gesloopt en vervangen. Er wonen nu ongeveer 30 Molukse gezinnen in de wijk. Op het voormalig woonoord de Lunetten wonen nu nog zo'n 250 Molukkers.

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

Voor de waardering van kerkgebouwen uit de zogenaamde Post-65 periode zijn de waarderingscriteria van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed nog steeds bruikbaar. Zoals ook bij oudere gebouwen, zal het kerkgebouw op sommige aspecten hoger scoren dan op anderen. In het geval van kerkgebouwen uit de periode 1976-1989 zullen deze op aspecten als architectuurhistorische waarde en stedenbouwkundige waarde lager scoren, vanwege de bewust gekozen sobere vormgeving en kleinere schaal waarin deze kerken ontworpen werden. Daarom is het van belang bij de waardering van deze relatief jonge kerkgebouwen twee extra aandachtspunten bij de waardering te betrekken: de bredere maatschappelijke rol en de samenhang met de omgeving. Meer informatie hierover is te vinden in de brochure van de RCE *'Post 65 gebedshuizen. Kerken, moskeeën, synagogen en tempels in Nederland 1966 - 2019'* (2020).

QUICKSCAN KERK:

- c.w.: ++ (uitdrukking van sociaalmaatschappelijke ontwikkeling; integratie Molukkers)
- a.w.: ++ (onderdeel oeuvre architect; opdrachtgeverschap Nederlandse overheid)
- st.w.: + (ensemble met voorplein; ruimtelijke samenhang met de Vijverhof)
- a.g.: + (architectonische gaafheid is redelijk hoog)

AANBEVELING

Onderzoek de cultuurhistorische waarden en de (toekomstige) gebruiksmogelijkheden van het kerkgebouw. Mocht het kerkgebouw in de toekomst vrijkomen, zet dan in op herbestemming in plaats van sloop en nieuwbouw. Ook zonder wettelijke bescherming als monument vertelt het kerkgebouw een belangrijk verhaal van de Vughtse geschiedenis met betrekking tot de Molukse gemeenschap. Het kerkgebouw heeft bovendien te kampen met achterstallig onderhoud. Een monumentstatus kan eventueel verder verval voorkomen (instandhoudingsplicht) en behoud voor lange termijn zeker stellen.

6.5 ROEREND ERFGOED IN DE PETRUS

De in 1825 te Grave geboren Carel Jozeph Grips ging in 1850 studeren aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Antwerpen. Na zijn opleiding keerde hij terug naar Grave en ging in de leer bij de schilder Jan Hendrik van Grootvelt. In 1868 verhuisde hij met zijn echtgenote naar Brussel, destijds een ware hotspot in de kunstwereld. Na 13 jaar keren zij terug naar Nederland en Grips vestigt zich in Vught. In deze periode verwierf hij de opdracht om de toen nog in aanbouw zijnde Sint Petruskerk te decoreren met religieuze kunst. Hij schildert onder andere de kruiswegstaties en de Geheimen van de Rozenkrans. Charles Grips overleed in 1920 te Vught.

De schilderijen van Grips in de vm. Sint Petruskerk zijn door hem vervaardigd in de periode tussen 1892 en 1902. Wat de schilderijen bijzonder maakt, is dat ze in het woonhuis cq. atelier van Grips zijn gemaakt (Marktveld 3, Vught) en vervolgens naar de kerk zijn getransporteerd. Het zijn dan ook schilderijen op doek, op maat gemaakt voor de locaties in de kerk waar ze werden bevestigd.

De serie 'Geheimen van de Rozenkrans' zijn tevens extra bijzonder, omdat Grips deze werken geheel in stijl van de Nazarener kunstschool heeft geschilderd. De Nazareners was een genootschap van Duitse kunstenaars uit de eerste helft van de negentiende eeuw die in hun schilderkunst teruggrepen op het werk van oude meesters als Albrecht Dürer en renaissance kunstenaars, zoals Giotto en Rafael.

Ter gelegenheid van de honderjarige sterfdag van Charles Grips is in DePetrus een tentoonstelling geweest van het werk van Grips en zijn er zowel een documentaire, als twee boeken over Grips uitgebracht. Hoewel Grips in zijn leven ook internationaal aanzien genoot, heeft het werk van Grips in Nederland nooit de aandacht gekregen die het verdient. De kruiswegstaties die door Grips zijn vervaardigd zijn met de herbestemming van de kerk verwijderd en zijn opgeslagen in het depot van het Bisdom 's-Hertogenbosch. De schilderijenreeks 'Geheimen van de Rozenkrans' hangen allen nog op hun oorspronkelijke plaats in de kerk, maar zijn toe aan restauratie.

Stichting tot Behoud van de Petrus' wil de publieke bekendheid van deze bijzondere werken vergroten om een restauratie van de schilderijen dichterbij te brengen. Het doel is om een restauratiefonds op te zetten, waarin bijvoorbeeld ook de opbrengsten van de boeken in worden gestort. Andere manieren van fondsenwerving zullen echter noodzakelijk zijn. Het is daarom van belang meer aandacht en draagvlak te creëren voor het behoud van deze kunstwerken.

Hoewel de schilderijen strikt genomen niet 'nagelvast' aan de kerk verbonden zijn, kunnen ze niet los gezien worden van de voormalige Petruskerk. Ze zijn ten slotte op maat gemaakt voor deze kerk. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft daarom aangegeven dat ook de schilderijen in aanmerking kunnen komen voor de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten. Echter is deze subsidie onlangs benut voor herstelwerkzaamheden aan het dak. Het onderhouden van een kerk als de Petrus is nu eenmaal een enorme en kostbare operatie. Daarmee gaat weer kostbare tijd verloren waarin de staat van de schilderijen verder achteruitgaat.

AANBEVELINGEN

- Genereer doorlopend publieke aandacht voor de aanwezige kunstwerken van Charles Grips in de Petrus. Attendeer fysieke bezoekers op een heldere en toegankelijke wijze op de aanwezigheid en betekenis daarvan;
- Onderzoek verschillende mogelijkheden om extra financiële middelen te werven voor de restauratie. Mogelijke voorbeelden kunnen zijn:
 - verkopen van kleine memorabilia/souvenirs van de schilderijenreeks waarvan de meeropbrengsten naar het restauratiefonds vloeien;
 - onderzoek de mogelijkheden van een zogenaamde 'adoptieprogramma'. Bij schilderijen betekent dat vaak dat men tijdelijk een werk thuis aan de muur mag hangen. Dat is in dit geval geen optie natuurlijk, maar met een goed zichtbare eervolle vermelding van de adoptanten kan dit voor lokale partijen een mooie manier zijn om hun maatschappelijke verantwoording en betrokkenheid uit te dragen;

***“De schilderijenreeks
van Charles Grips in
de Petruskerk is uniek
in Nederland!”***

Wim Kievits, Stichting tot Behoud van de Petrus

Afb. De afgebeelde collage is samengesteld uit beelden die afkomstig zijn van Stichting tot Behoud van de Petrus.

6.6 ALGEMENE BEGRAAFPLAATS VUGHT

De algemene begraafplaats in Vught aan de Sint Elisabethstraat is een bijzondere begraafplaats. Dat blijkt uit het feit dat verschillende onderdelen van de begraafplaats zijn beschermd als rijksmonument en dus van nationaal belang zijn.

De bescherming betreft de volgende onderdelen:

- het schijndodenhuisje uit 1858
- het ijzeren begraafplaats hek tussen gemetselde pijlers uit 1858 (mon.nr. 521299)
- sectie Eerste Klasse van de katholieke afdeling met o.a. graven van beeldhouwer J. van der Ven, de zuil van familie Rouppe van der Voort en de graftombe van familie Van Meeuwen (mon.nr. 521300)
- het grafmonument van J.A.F. Lips uit ca. 1897 (mon.nr. 521301)
- het grafmonument (zuil) van familie Rouppe van der Voort uit 1866 (mon.nr. 521302)
- het grafmonument van gebr. Franciscus en Johannes Jonkers uit 1894 (mon.nr. 525844)
- het grafmonument van beeldhouwer J.A. van de Ven en zijn echtgenote uit 1866 (mon.nr. 525845)
- de graftombe van familie Van Meeuwen uit 1853 (mon.nr. 525846)

Bovenstaande afzonderlijke rijksmonumenten zijn ook in hun onderlinge samenhang beschermd als rijksbeschermd complex met nummer 521298. De begraafplaats bevat daarnaast nog vele bijzondere grafmonumenten en ook oorlogsgraven van o.a. voormalig KNIL-militairen.

ACHTERSTALLIG ONDERHOUD EN BIJZONDERE GRAVEN

Achterstallig onderhoud - Een groot deel van de Algemene begraafplaats en de grafmonumenten bevinden zich in een erbarmelijke bouwkundige staat. Ook het schijndodenhuisje en het hekwerk met gemetselde pijlers vertonen achterstallig onderhoud, maar de bouwkundige staat is hiervan nog niet zo slecht als van de grafmonumenten. **Gemeente Vught is eigenaar** van de begraafplaats en hier ligt dus een belangrijke taak voor de gemeente! Het is belangrijk om te weten dat de Erfgoedwet een instandhoudingsplicht oplegt aan eigenaren en betekent dat de juridische eigenaar van de rijksmonumenten voldoende onderhoud moet plegen om het behoud voor de toekomst veilig te stellen.

Bijzondere graven - Daarnaast zijn er ook een aantal kindergraven en oorlogsgraven aanwezig op de begraafplaats, waarvan een deel toebehoort aan overleden Molukkers die in het KNIL hebben gediend. Vanuit de gemeente bestaat de wens ook deze graven op een of andere manier een bijzondere status toe te kennen. Of dit in de vorm van een monumentbescherming zal zijn of dat de graven op een andere wijze voor de toekomst geborgd zullen worden is nog niet bekend. Door de aanwezigheid van oorlogsgraven is de begraafplaats ook aangesloten bij de Oorlogsgraven Stichting en Oorlogsgraven van het Gemenebest.

AANBEVELINGEN INSTANDHOUDING EN BESCHERMING

- Laat een bouwkundige inspectie uitvoeren naar de onderhoudsstaat van de begraafplaats en zijn grafmonumenten (minimaal voor de rijksmonumenten) t.b.v. een meerjaren onderhoudsplan (MJOP)
- Op basis van een (meerjarig) onderhoudsplan kan bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed subsidie worden aangevraagd voor de restauratie van de rijksmonumenten (Subsidieregeling Instandhouding Monumenten)
- Restauratie dient terughoudend te gebeuren. Wat mede bijdraagt aan de huidige erfgoedwaarde van grafmonumenten en begraafplaatsen is de ouderdom en daarmee ook de patina.
- Er is in het verleden in opdracht van de gemeente een volledige inventarisatie gemaakt van alle graven en grafmonumenten op de begraafplaats. Daarin worden 97 grafmonumenten aangemerkt als potentieel gemeentelijk monument. (1) Maak aan de hand van deze lijst een actualisatie en eerste groslijst van grafmonumenten die cultuurhistorische waarde bezitten en voor een bescherming in aanmerking zouden komen. (2) Laat van deze selectie een waardestelling uitvoeren om een goede afweging te kunnen maken welke graven daadwerkelijk een monumentbescherming verdienen. Houdt daarbij rekening met evt. grafrechten.
- Communiceer bovenstaande stappen naar de buitenwereld via lokale kranten, sociale media etc. Zo kan tijdens het proces de publieke belangstelling en het draagvlak worden vergroot.

Kaart van de algemene begraafplaats aan de Sint Elisabethstraat. Dit is een weergave van de inventarisatie en waardering door J. van der Vaart in opdracht van gemeente Vught. Blauw = uitzonderlijke waarde; rood = bijzondere waarde; groen = meerwaarde.

DE ALGEMENE BEGRAAFPLAATS VUGHT IN BEELD

6.7 R.K. BEGRAAFPLAATS ST. PETRUS (PAROCHIE EDITH STEIN)

Grenzend aan de Algemene Begraafplaats ligt de R.K. begraafplaats van de voormalige Petrusparochie. De begraafplaats is in eigendom van de huidige H. Edith Stein parochie. De begraafplaats herbergt een aantal zeer interessante grafmonumenten met hoge algemene historische en kunst- en architectuurhistorische waarde. Er liggen bijvoorbeeld een aantal monumentale familiegraven van bekende families uit Vught en omgeving die belangrijke maatschappelijke of politieke functies hebben bekleed. Het betreft onder andere leden van de families Van Lanschot, Van Rijckevorsel en anderen. Daarnaast liggen er ook priestergraven van de voormalige parochie en vertellen dus niet alleen het verhaal van Vught, maar ook van de huidige Edith Stein parochie zelf. Sommige grafmonumenten verkeren in een slechte bouwkundige staat. Bescherming van deze grafmonumenten als gemeentelijk monument kan bijdragen aan het behoud voor de lange termijn van deze graftekens. Hierna zullen een aantal voorbeelden worden getoond van deze bijzondere en belangrijke grafmonumenten.

AANBEVELINGEN BESCHERMING EN BEHOUD

- Inventariseer de grafmonumenten op de R.K. begraafplaats en laat een eerste “quickscan” uitvoeren naar de potentiële monumentale waarden van deze grafmonumenten;
- Betrek in de waardering nadrukkelijk de rol van de overledenen voor het verhaal van Vught. Het hoeven niet alleen pronkgraven te zijn die in aanmerking voor bescherming kunnen komen;
- Maak aan de hand van deze “quickscan” een eerste groslijst van grafmonumenten die verder verder onderzoek naar de cultuurhistorische waarden verdienen;
- Betrek in het proces het parochiebestuur van H. Edit Stein als eigenaar van de begraafplaats;
- Houdt rekening met eventuele lopende grafrechten en betrek de rechthebbenden in het proces.

Familiegraf van een tak van de familie Van Lanschot.

Twee familiegraven naast elkaar van de familie Van Rijckevorsel.

Nog een familiegraf van een tak van de familie Van Rijckevorsel in Art Deco stijl.

Familiegraf van een tak van de familie Van Lanschot, o.a. W.M. van Lanschot die lid was van de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

6.8 NEDERLANDS HERVORMDE BEGRAAFPLAATS HELVOIRT

Iets ten westen van de Oude Nicolaaskerk in Helvoirt ligt, in de hoek van de Kerkstraat en de Vincent van Goghstraat de Ned. Hervormde begraafplaats. De begraafplaats is omhaagd en is toegankelijk via een ijzeren toegangspoort. Direct springen twee grafmonumenten in het oog die buiten de poort zijn gelegen. Het betreft onder andere het grafmonument op het graf van Johannes en Dorothea van Gogh (rechts van de poort), de oom en tante van Vincen van Gogh. Dit grafmonument heeft dan ook de officiële status van ‘Van Goghmonument’ als onderdeel van het provincie brede project ‘Van Gogh Brabant’. De vader van Vincent was sinds 1871 bovendien dominee in Helvoirt, waardoor in de periode 1871-1874 ook Vincent regelmatig in Helvoirt te vinden was. In die periode maakte hij ook meerdere schetsen van het dorp. Het andere grafmonument is dat ter ere van Jonkheer Gaspar Andreas Becx (1746-1836), voormalig pastoor van Helvoirt. Dit grafmonument is tevens het oudste grafmonument van de begraafplaats en heeft al een beschermde status als gemeentelijk monument.

Binnen de poort bevindt zich een verscheidenheid aan graven en grafmonumenten. Daaronder bevinden zich ook bijzonder monumentale grafmonumenten die teruggaan tot in de jaren ‘60 van de negentiende eeuw. Geen van deze graven of grafmonumenten heeft een beschermde status, terwijl sommigen zo’n status mogelijk wel verdienen vanwege hun historische, kunst- of architectuurhistorische waarden. Mogelijk zal ook deze begraafplaats in de toekomst te maken krijgen met het teruglopen van het aantal begrafenissen en het aflopen van grafrechten, waarna graven geruimd moeten worden. Daarmee gaat het risico gepaard dat ook historisch waardevolle grafmonumenten verloren gaan. Hieronder worden daarom aanbevelingen gedaan om dit kwetsbare funeraire erfgoed voor de toekomst te behouden. Op de volgende pagina wordt de begraafplaats door middel van foto’s gedeeltelijk in beeld gebracht om een eerste indruk te geven van een aantal van de bijzondere graven en grafmonumenten die zich op de begraafplaats bevinden.

AANBEVELINGEN BESCHERMING EN BEHOUD

- Inventariseer de grafmonumenten op de Ned. Herv. begraafplaats en laat een eerste “quickscan” uitvoeren naar de potentiële monumentale waarden van deze grafmonumenten;
- Betrek in de waardering nadrukkelijk de rol van de overledenen voor het verhaal van Helvoirt. Het hoeven niet alleen pronkgraven te zijn die in aanmerking voor bescherming kunnen komen;
- Maak aan de hand van deze “quickscan” een eerste groslijst van grafmonumenten die verder onderzoek naar de cultuurhistorische waarden verdienen;
- Betrek in het proces het bestuur van Ned. Herv. gemeente in Helvoirt als eigenaar van de begraafplaats;
- Houdt rekening met eventuele lopende grafrechten en betrek de rechthebbenden in het proces;
- Bij aantoonbare en voldoende monumentale waarden strekt het tot de aanbeveling om graven en/of grafmonumenten aan te wijzen als gemeentelijk monument.

BEDREIGD RELIGIEUS ERFGOED: BEGRAAFPLAATSEN EN GRAFMONUMENTEN

Door de afnemende religiositeit in Nederland zijn de afgelopen decennia veel kerkgebouwen en kloosters leeg komen te staan. Voorheen ging leegstand vaak gepaard met sloop, maar de toenemende dreiging voor dit belangrijke religieus erfgoed heeft gezorgd voor een groeiende aandacht en geleid tot nieuwe inzichten. Daardoor wordt nu veelal aangestuurd op herbestemming en kan tegenwoordig voor de meeste kerk- en kloostergebouwen een passende nieuwe bestemming worden gevonden.

De gevolgen van het afnemende kerkbezoek en de tanende religiositeit heeft echter ook gevolgen voor ander religieus erfgoed: de begraafplaatsen. Kerkbesturen constateren dat er steeds minder wordt begraven en steeds meer mensen kiezen voor bijvoorbeeld een crematie. Daardoor komen de begraafplaatsen onder druk te staan. Kerkbesturen verwerven daardoor steeds minder inkomsten uit bijvoorbeeld grafrechten. Veel begraafplaatsen bevatten bovendien bijzondere grafmonumenten die een cultuurhistorische waarde vertegenwoordigen. In sommige gevallen vanwege de rol die de begravenen heeft gehad in de lokale gemeenschap, in andere gevallen vanwege de kunsthistorische waarden van het grafmonument of natuurlijk een combinatie van beiden. Wanneer de grafrechten verlopen en de rechthebbenden kunnen niet worden bereikt, gaat men vaak over tot ontruiming, waarbij ook de waardevolle grafmonumenten verdwijnen. Om deze dreigingen het hoofd te bieden en het waardevolle funeraire erfgoed te behouden, dienen nieuwe manieren te worden gevonden om de begraafplaatsen blijvend onder de aandacht te houden van de bevolking.

AANBEVELINGEN INSTANDHOUDING BEGRAAFPLAATSEN

- De beste manier om verval van begraafplaatsen tegen te gaan is door deze te blijven gebruiken waarvoor ze bedoeld zijn: begraven en herdenken.
- Begraafplaatsen zijn vaak groene oases van rust met een grote biodiversiteit. Deze eigenschappen bieden kansen om begraafplaatsen ook op andere manieren in te zetten, bijvoorbeeld als park, voor kunstzinnige, culturele of educatieve doeleinden.
- Funerair toerisme: er zijn veel verschillende redenen waarom bezoekers geïnteresseerd kunnen zijn in het bezoeken van begraafplaatsen. Veel mensen wandelen graag over begraafplaatsen, voor de sfeer, voor het groen of men is bijvoorbeeld geïnteresseerd in de aanleg, de architectuur, de grafmonumenten of de geschiedenis.
- Organisaties die ondersteuning of inspiratie kunnen bieden met betrekking tot een bredere inzet van begraafplaatsen voor de gemeenschap zijn Stichting Terebinth en Stichting Dodenakkers.
- Tot slot zijn in de gemeente verschillende bijzondere historische begraafplaatsen gelegen. Behalve de Algemene Begraafplaats zijn er de naastgelegen **R.K. begraafplaats bij de H. Hartkerk**, de **R.K. begraafplaats O.L.V. Middelaars Aller Genaden** achter het voormalig klooster, de **protestantse begraafplaats Ouwkerk**, de **R.K. en Ned. Herv. begraafplaats in Helvoirt** en de **R.K. begraafplaats in Cromvoirt**. Een aantal begraafplaatsen is al onderdeel van een historische wandelroute, maar een mogelijkheid is om door middel van een alternatieve wandelroute alle voornoemde begraafplaatsen met elkaar te verbinden en op deze manier de bekendheid en waardering voor deze begraafplaatsen te vergroten.
- **Wat voor een aantal begraafplaatsen specifiek al is benoemd, maar in feite voor alle begraafplaatsen geldt: inventariseer en onderzoek de cultuurhistorische waarden en leg waar nodig bescherming op!**

6.9 VM. KLOOSTER HUIZE THERESIA

De Zusters J.M.J. hadden, nadat hun voormalige kloostergebouw begin jaren '70 was afgebroken, reeds sinds 1 augustus 1945 een villa in gebruik genomen als vakantiehuis, die zij hadden van de firma van Hoeckel. In 1962-1963 werd het huis vergroot. Tezelfdertijd bouwde architect Nijsten op het enorme terrein een nieuw klooster en het generalaat, met woon- en werkruimten voor het bestuur. In de vleugel met de kapel bevonden zich ook ruimten, die vanaf 1969 gebruikt werden voor retraites. De congregatie had hier haar hoofdkantoor, archieven en het economisch bureau. Het generalaat werd in juni 2008 verplaatst naar 's-Hertogenbosch.

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN EN AANBEVELINGEN:

Het kloostercomplex wordt afgebroken om ruimte te maken voor een woningbouwontwikkeling op het voormalige kloosterterrein. Het bestemmingsplan is inmiddels vastgesteld. Het complex is gebouwd in een moderne architectuurstijl die typerend is voor de periode waarin het is gebouwd. De voormalige kapel van het klooster is uitgerust met een indrukwekkend, gevelbreed glas-in-loodraam met diverse religieuze voorstellingen en symbolen. De maker van dit kunstwerk is tot op heden nog niet achterhaald.

Bij de nieuwe ontwikkeling van woningbouw wordt in beperkte mate verwezen naar het religieuze verleden in de benaming van de diverse complexonderdelen. Het verhaal van de plek biedt echter veel meer mogelijkheden om inspiratie te putten uit het verleden en het kloostererfgoed sterker te verankeren in de nieuwe ontwikkeling. Zo kunnen de kenmerkende architectuur en de gebouwen dienen als inspiratie voor het ontwerp door bepaalde stijkenmerken te integreren in de nieuwe architectuur. Het glas-in-loodpaneel van de kapel kan geïntegreerd worden in de nieuwbouw of bijvoorbeeld als zelfstandig kunstwerk een plaats krijgen in de openbare ruimte van het nieuwe wooncomplex.

Het integreren van het verleden in de nieuwe ontwerpen kan bijdragen aan de kwaliteit en uniciteit van de nieuwe ontwikkeling en verbindt de toekomstige bewoners met het verleden van de plek.

Het grote glas-in-loodraam in de kapel van het voormalige klooster. Het is één van de meest in het oog springende onderdelen van het gebouwencomplex en verdient daarom een prominente plek binnen de nieuwe woningbouwontwikkeling.

6.10 DE MOLENHOFKAPEL VAN ARCHITECT KROPHOLLER

Tussen 1939 en 1941 werd aan de westzijde van het Mariaplein in Vught een klooster en bejaardenhuis opgetrokken voor de Franciscanessen van Oirschot. Het klooster met bejaardenhuis werd in samenhang ontworpen met het plein, de Mariakerk, scholen en woonhuizen. Achter het klooster Mariënhof ligt de bijbehorende begraafplaats. Daarachter ligt weer de zogenaamde Molenhofkapel, die nu in gebruik is als atelier. Alle gebouwen zijn ontworpen door architect A.J. Kropholler. Vrijwel alle samenstellende onderdelen van dit complex zijn beschermd als rijksmonument. Dat geldt voor de kerk, het klooster met bejaardenhuis, de woonhuizen, het plein, de kloosterbegraafplaats en de school. Vreemd genoeg is de Molenhofkapel achter de begraafplaats als enig onderdeel niet beschermd als rijksmonument.

CULTUURHISTORISCHE WAARDEN

De kapel is oorspronkelijk zowel functioneel, als architectonisch onlosmakelijk verbonden met het totale door Kropholler ontworpen kloostercomplex. In de huidige situatie staat de kapel enigszins losgezongen van de begraafplaats op een open grasveld omgeven door groene hagen. Daardoor is de ruimtelijke en functionele relatie tot het kloostercomplex vertroebeld geraakt. De kapel zelf heeft enkele wijzigingen ondergaan ten gevolge van het gebruik als atelier. De kozijnen zijn bijvoorbeeld in de loop der tijd vervangen. De architectuur van Kropholler is desondanks nog zeer goed herkenbaar.

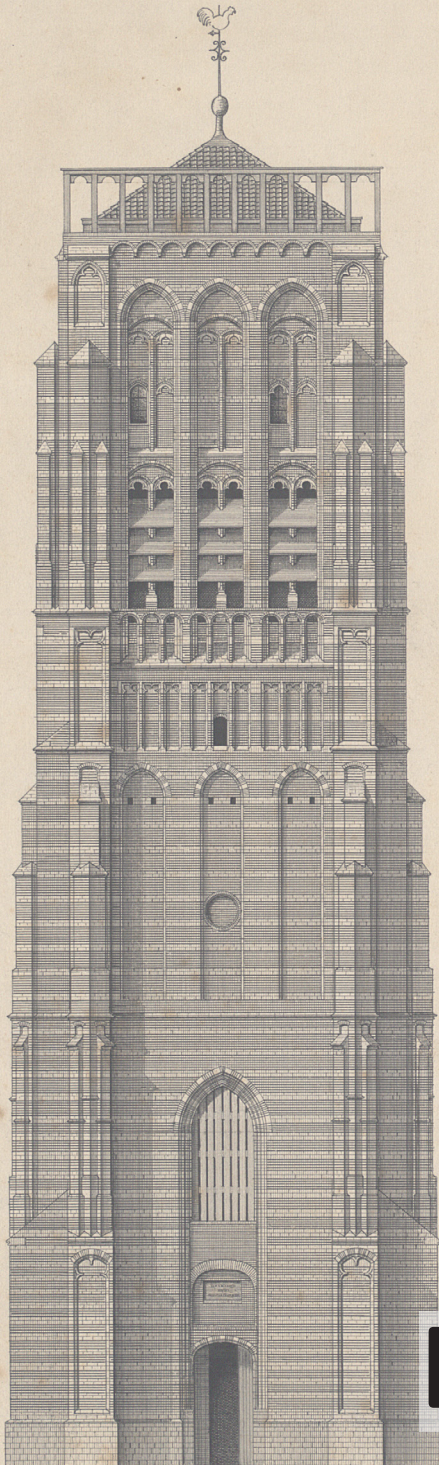
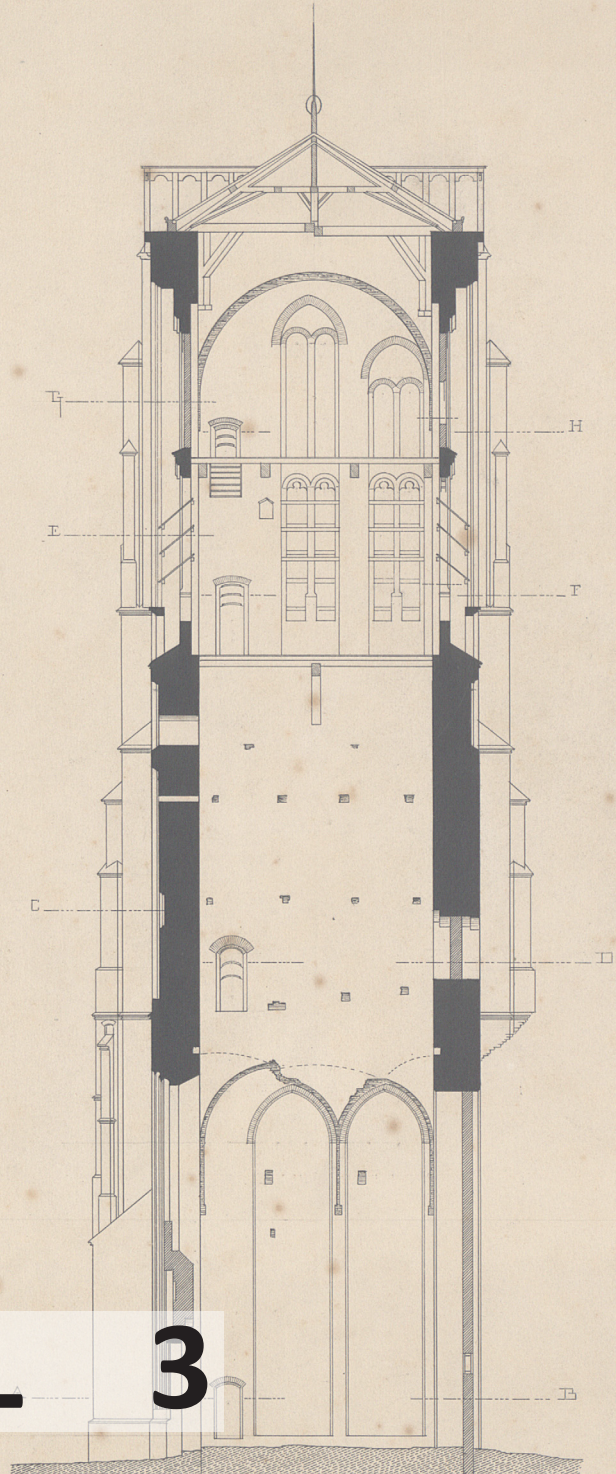
AANBEVELING

Onderzoek de cultuurhistorische waarden van de Molenhofkapel. Aan de hand van de cultuurhistorische waardenstelling kan de afweging worden gemaakt de kapel te beschermen als monument. Vanwege de relatie met het kloostercomplex strekt het tot de aanbeveling de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed te verzoeken de kapel op te nemen in de bescherming van het kloostercomplex als rijksmonument. Indien dat niet mogelijk is, is het aan te bevelen de kapel als gemeentelijk monument te beschermen.

*De Molenhofkapel achter het klooster Mariënoord.
Foto: Bureau Verkuylen, 2013.*

TOREN VAN DE KERK DER NED. HERV. GEMEENTE TE
VUCHT.

DEEL 3

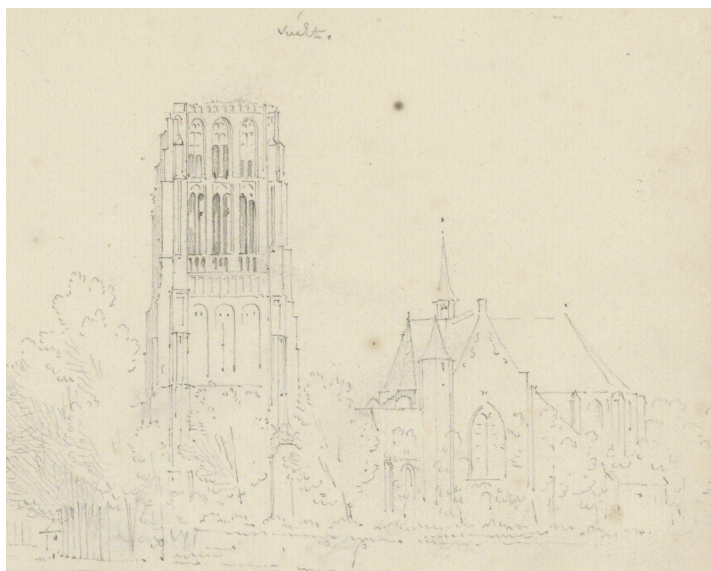
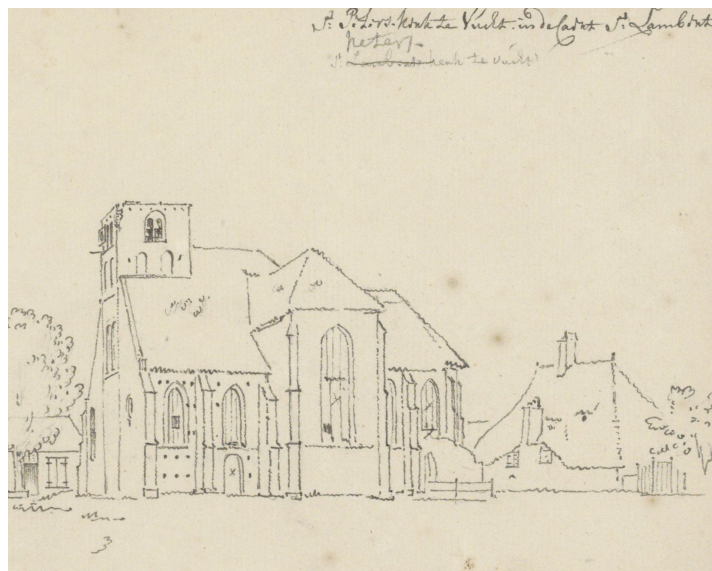
7. HISTORISCHE ONTWIKKELING

7.1 ROOMS-KATHOLIEKE KERK

Vught

De kerkelijke geschiedenis van Vught gaat al ver terug. Tijdens de restauratie in 1956-1958 van de Sint Lambertuskerk in Vught, een van de oudste gebouwen in het dorp, werden sporen aangetroffen van een kleine preromaanse tufstenen kerk. Van zelfs nog oudere voorgangers zijn geen sporen aangetroffen, maar de geschiedenis van de Sint Lambertusparochie gaat mogelijk tot de zevende eeuw terug.

Bijzonder aan Vught echter, is dat het relatief kleine dorp al sinds de volle middeleeuwen twee parochies kende. Naast de Sint Lambertusparochie uit de zevende eeuw, zou rond het jaar 950 de Sint Petrus parochie zijn gesticht, waarvan de Sint Pieterskerk op het huidige Maurickplein heeft gestaan. Vanaf 1648 moesten de katholieken beide kerken aan de protestanten afstaan. De protestantse gemeenschappen in het overwegend katholieke Brabant waren vaak klein en ook in Vught zou alleen de Lambertuskerk door de protestanten worden gebruikt. De Petruskerk werd vooral als opslag gebruikt, waardoor het kerkgebouw hard achteruitging. Op den duur werd het dak zelfs bedekt met stro, waardoor de kerk ook bekend kwam te staan als de “strooien kerk”. In 1825 werd het gebouw aan de katholieken teruggegeven. In 1827 kreeg de kerk een nieuw uiterlijk als Waterstaatskerk. In 1884 werd de kerk buiten gebruik gesteld door de opening van de nieuwe Sint Petruskerk in 1885. De Lambertuskerk is sinds 1629 onafgebroken in gebruik als Nederlands Hervormde Kerk.

Linksboven: De Lambertuskerk door Cornelis Pronk, 1701-1759, Rijksstudio. Rechtsboven: De vm. middeleeuwse Petruskerk door Cornelis Pronk, 1701-1759, Rijksstudio. Linksonder: De Hervormde kerk (vm. Lambertuskerk) in Vught. Foto: G.Th. Delamarre, 1960, RCE. Rechtsonder: De nieuwe negentiende-eeuwse Petruskerk in Vught. Links op de afbeelding is de Lambertustoren zichtbaar. Foto: onbekend, 1935, RCE.

Met de groei van het dorp en de toename van de bevolking in de twintigste eeuw ontstonden nieuwe rooms-katholieke parochies in Vught. Zo werd op het voormalige Lunet V in 1924 aan het huidige Loeffplein de R.K. Heilig Hartkerk gebouwd met bijbehorende pastorie, beiden naar ontwerp van architect J. Donders. In 1954 werd de kerk van een klokkentoren voorzien naar ontwerp van architecten C. de Bever en C. Evers. In de jaren 1933-1934 verrees grenzend aan de Taalstraat een parochiecomplex naar ontwerp van architect A.J. Kropholler. Het complex bestond uit de R.K. parochiekerk Maria Middelaes aller Genaden aan het Mariaplein, een klooster met kloosterkapel, een begraafplaats (Mariënhof), een school, bejaardenpension, woonhuizen en de Molenhofkapel. De 'Mariakerk' werd in 2001 gesloten.

In de jaren '50 werd de H.H. Paulus en Antonius parochie gesticht in Vught-zuid met de gelijknamige parochiekerk aan de Esscheweg/Moleneindplein. De kerk werd in 1954 ingewijd en was ontworpen door de in Vught wonende architect Edmund Nijsten. Voordat de nieuwe kerk in gebruik kon worden genomen, maakte men enkele jaren gebruik van een noodkerk. De kerk sloot in 1991 haar deuren en werd daarna afgebroken. Aan de Sint Jansstraat verrees in 1965 de vijfde parochiekerk in Vught, namelijk de Sint Jan Evangelist kerk naar de gelijknamige parochie. Dit moderne kerkgebouw was een ontwerp van architect H. Mens en werd net als de H.H. Paulus en Antoniuskerk in 1991 gesloten. Sindsdien is het gebouw in gebruik als kantoorgebouw. De parochianen van de voormalige H.H. Paulus en Antonius en de Sint Jan Evangelist parochies konden vanaf 1991 terecht in de in hetzelfde jaar opgerichte Paulus en Sintjan kerk aan de Lidwinastraat, die de voornoemde parochiekerken verving. Dit kerkgebouw is ontstaan naar een ontwerp van het architectenduo J. Pruyn en H. Molenaar.

De kerksluitingen waren het gevolg van diverse fusies van de R.K. parochies in Vught. De parochie Vught Noord ontstond in 2001 na de fusie van de voormalige parochies Sint Petrus aan de Heuvel, H. Hart aan het Loeffplein, Onze Lieve Vrouw Middelaes Aller Genaden aan het Mariaplein en H. Lambertus te Cromvoirt. De parochie Vught Zuid ontstond in 2003 uit de fusie tussen de parochie H.H. Paulus en Antonius aan het Moleneindplein en de parochie Sint Jan Evangelist aan de St. Jansstraat en ging verder onder de naam parochie Edith Stein. In 2015 fuseerden de parochies Vught Noord, Vught Zuid en de parochie H. Nicolaaskerk te Helvoirt met elkaar en gaat sindsdien door als de parochie Heilige Edith Stein.

De H. Hartkerk met pastorie. Foto: V. Delleman-de Kort, 1974, BHIC.

Maria Middelaes aller Genadenkerk. Foto: J.P. de Koning, 1999, RCE.

In Cromvoirt bevond zich tenminste sinds 1485 een aan Sint Hubertus gewijde kapel. Cromvoirt was onderhorig aan de Sint Lambertusparochie in Vught. De Sint Hubertuskapel werd in 1648 op last van de Staten-Generaal gesloten. Het verval trad in wat leidde tot de ineenstorting van de kapel en zijn torentje aan het eind van de achttiende eeuw. In 1824 werd de kapel tot slot gesloopt. Intussen was in 1717 Cromvoirt een zelfstandige parochie geworden, eveneens aan Sint Lambertus gewijd. Men kerkte in een schuurkerk, totdat in 1888 de huidige Sint Lambertuskerk werd voltooid. De neogotische kruiskerk verloor in 1944 haar kerktoren met torenspits, nadat die was opgeblazen door Duitse militairen. Na de Tweede Wereldoorlog werd de toren slechts gedeeltelijk weer heropgebouwd.

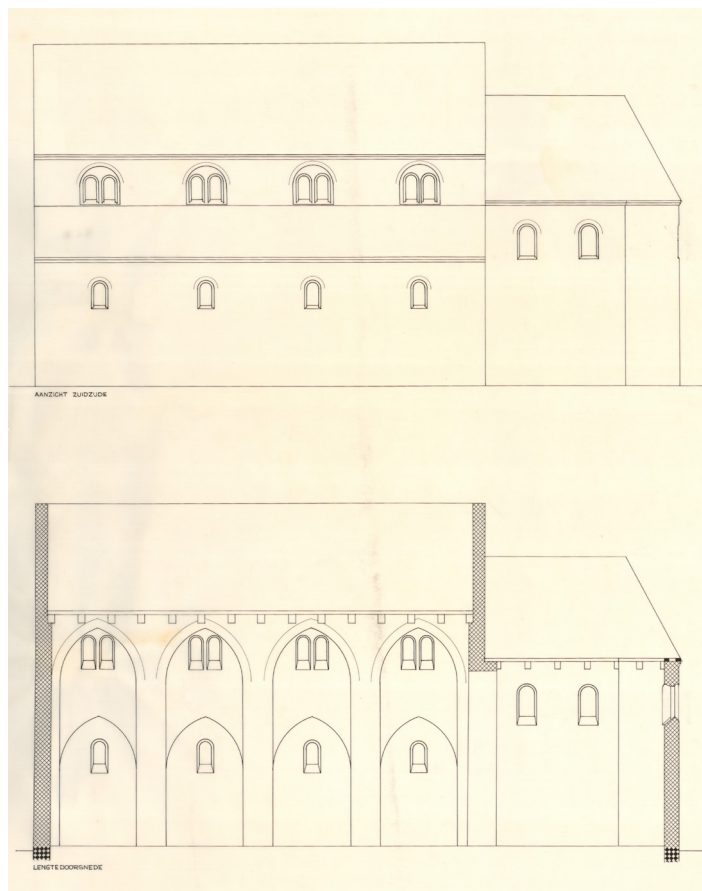
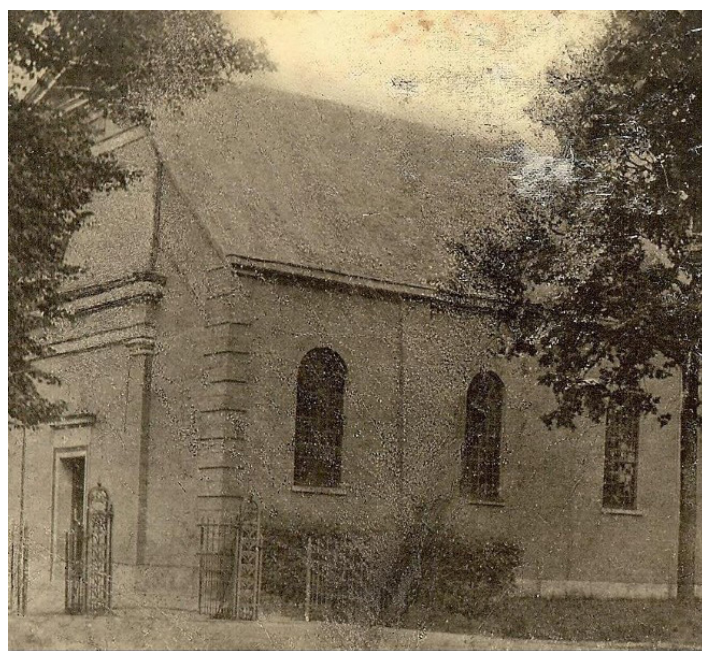
Eeuwenlang werden Cromvoirtenaren begraven op het kerkhof rondom de Sint Hubertuskapel. Veel botresten zijn verplaatst naar een knekelgraf op het huidige kerkhof dat zich achter de vm. pastorie bevindt. Hoeveel Cromvoirtenaren nu nog hun laatste rustplaats hebben onder het huidige parkeerterrein achter de St. Lambertusstraat 60 is de vraag. Maar dat er nog steeds liggen, bleek weer tijdens bouwwerkzaamheden begin 2012. De toen gevonden resten zijn wederom elders met de verschuldigde eerbied herbegraven in een verzamelgraf.

Linksboven: De restanten van de Hubertuskapel, ongedateerd, BHIC. Rechtsboven: Pentekening van de Lambertuskerk met zijn oorspronkelijke torenspits, K. Louwen, 1948, BHIC. Linksonder: De Lambertuskerk na restauratie in 1949, W. van Leeuwen, 1982, BHIC. Rechtsonder: de Lambertuskerk vanaf de Deutersestraat gezien, V. Delleman-de Kort, 1971, BHIC.

Helvoirt

In 1192 wordt de eerste kapel gebouwd in Helvoirt. Rond 1300 wordt de kapel (of kerk) verheven tot parochiekerk en aan Sint Nikolaas gewijd. In 1375 stond er een romaans kerkgebouw, vermoedelijk na enkele verbouwingen. Rond 1510 krijgt de kerk haar huidige gotische verschijningsvorm. De kerk staat vermoedelijk op dezelfde plek als de allereerste kapel. Vanaf 1648 viel het kerkgebouw aan de protestanten toe en wordt ook vandaag de dag nog gebruikt door de protestantse gemeente. In 1675 werd door en voor de katholieken een schuurkerk opgericht aan de Dreef van leem en stro, die in 1724 werd vervangen door een stenen schuurkerk. In 1840 werd een nieuwe parochiekerk gebouwd, een zogenaamde Waterstaatskerk, die zich bevond ter hoogte van het huidige kerkplein. Tussen 1901 en 1903 werd de nieuwe, neogotische Sint Nikolaaskerk aan de Kastanjelaan gebouwd en in gebruik genomen. De Waterstaatskerk is daarna afgebroken.

Linksboven: deel van een tekening met de reconstructie van de romano-gotische periode van de oude Sint Nikolaas kerk door A.A.M. Warffemius, 1976, RCE. Linksonder: de vm. Waterstaatskerk in Helvoirt, ongedateerd, BHIC. Rechts: de oude Sint Nikolaas en huidige Ned. Herv. Kerk in Helvoirt. Foto: G.J. Dukker, 1969, RCE.

7.2 PROTESTANTSE KERK

De Reformatie zorgde voor een nieuwe stroming in het religieuze landschap van de Nederlanden: het protestantisme. Dit werd zelfs de officiële voorkeursgodsdienst in de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Op last van de Staten-Generaal moesten de katholieken hun kerkgebouwen afstaan aan de protestanten. Zo kregen de protestanten de beschikking over de Sint Pieterskerk en Sint Lambertuskerk in Vught en over de Sint Nikolaaskerk in Helvoirt. Tegelijkertijd werd de Sint Hubertuskapel in Cromvoirt gesloten en later gesloopt. De relatief kleine protestantse gemeenschap in Vught (en Cromvoirt) nam echter alleen de middeleeuwse Lambertuskerk in gebruik. De Petruskerk raakte langzaam in verval en zou uiteindelijk worden gesloopt. De Sint Lambertuskerk en de Sint Nicolaaskerk zijn nog steeds in gebruik door de Nederlands Hervormde gemeenten van respectievelijk Vught en Helvoirt.

Links het exterieur en rechts het interieur van de Nederlands Hervormde kerk in Helvoirt. Beide foto's: G.J. Dukker, 1969, RCE.

7.3 JODENDOM

Het jodendom neemt een bijzondere positie in binnen Vught. Want hoewel Vught nooit een zelfstandige joodse gemeenschap heeft gehad, is de geschiedenis van de joodse gemeenschap onlosmakelijk met Vught verbonden. Zo werden volgens de Kroniek van Sint Geertrui uit de late vijftiende of zestiende eeuw al in 1164 joden uit 's-Hertogenbosch vervolgd en levend verbrand op de Vughtse heide. Deze plek werd daarom in de volksmond destijds ook wel het "Jodenkerkhof" genoemd.

Op ongeveer dezelfde locatie werd in de achttiende eeuw een joodse begraafplaats gesticht voor de Bossche joodse gemeenschap. De begraafplaats werd in 1790 opgericht door twee joodse Bossche kooplieden. De begraafplaats is in gebruik sinds 1771, hoewel men pas in 1790 officieel toestemming kreeg om hier te begraven. De oudste nog aanwezige zerken dateren uit het begin van de negentiende eeuw. Oorspronkelijk was er sprake van een omheining in de vorm van een aarden wal of sloot, maar nu wordt de begraafplaats omgeven door een moderne betonnen muur met een ijzeren ingangshek. Het smeedijzeren hek is geplaatst in 1857, twee jaar nadat het naastgelegen huis van de bewaker en het reinigingshuisje zijn gebouwd. Het pad dat langs de schutting van betonplaten loopt, heet in de volksmond Jodenlaantje. Op de begraafplaats ligt ook Elias Koopman uit Amsterdam begraven. In januari 1943, een paar dagen nadat hij was aangekomen in kamp Vught, werd hij op de begraafplaats ter aarde gesteld. Hij arriveerde met één van de eerste transporten en moest met zijn medegevangenen van het station naar het Konzentrationslager Herzogenbusch lopen. Deze afstand bleek teveel voor de 80-jarige Elias. Vlak voor de poorten van kamp Vught zakte hij in elkaar en overleed. Hij zou het enige Holocaust slachtoffer blijven dat op de joodse begraafplaats werd begraven. Andere omgekomen joden werden gecremeerd. De as werd in de asputten bij het crematorium uitgestrooid.

Grafsteen van Sigmund Stern (overleden op 21 oktober 1944). Foto: Fotopersbureau Het Zuiden, 1950, BHIC.

7.4 DE MOLUKSE KERKEN

Voorgeschiedenis

De Molukse eilanden kregen al vanaf de veertiende eeuw te maken met godsdiensten die van buitenaf werden geïntroduceerd. Vanaf de veertiende eeuw deed het hindoeïsme zijn intrede, gevolgd door de Islam in de eeuw daarna, waarmee men door Arabische handelaren in aanraking kwam. Het christendom, en dan met name het rooms-katholieke geloof, werd voor het eerst geïntroduceerd door de Portugezen (1512) die er hun handelskolonies stichtten. Na de oprichting van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) in 1602 werd een van haar belangrijkste doelen de handel 'in de Oost', waar kostbare specerijen te verkrijgen waren, zoals foelie, nootmuskaat en kruidnagelen. De VOC maakte een eind aan de Portugese invloed in de Molukken en daarmee ook aan het katholicisme aldaar. In het kielzog van de handelsschepen kwamen ook de dominees. Het Calvinistisch protestantisme werd op de Molukken verbreid, hoewel ongeveer de helft van de bevolking moslim bleef. In 1673 werd 'de Ambonsche kerkorde' ingevoerd. In 1733 verscheen de eerste Maleise bijbel naar de vertaling van Melchior Leydekker.

In 1799 werd de VOC opgeheven. Tijdens de Bataafse Republiek en de Franse tijd (Napoleon) nam de godsdienstvrijheid een grote vlucht. Na de val van Napoleon besloot koning Willem I in 1816 tot de oprichting van de Protestantse kerk in Nederlands-Indië, de zogenaamde Indische (Hervormde) kerk. In deze periode was er nog geen sprake van een eigen zelfstandige, Molukse kerk. Naast de prediker, kwamen de hulpprediker, inlands leraar en *utusan indjil* oftewel de evangelist.

Geredja/Gereja Protestan Maluku (GPM)

Op 6 september 1935 werd de Geredja Protestan Maluku (GPM) oftewel de Molukse Protestantse Kerk opgericht. Veel Ambonezen dienden in het voormalig Koninklijk Nederlands Indisch Leger (KNIL). Het leger zorgde voor kleding, voedsel, medische zorg maar ook voor de geestelijke verzorging. Legerpredikanten in het KNIL waren *pendeta's* (dominees) die door de GPM aan het KNIL werden uitgeleend. Deze *pendeta's* hadden de rang van officier. De Geredja Protestan Maluku werd in 1950 onderdeel van de Gereja Protestan Indonesia (Indonesische Protestantse Kerk) die in dat jaar werd opgericht.

Na de Tweede Wereldoorlog braken in veel West-Europese koloniën onafhankelijkheidsoorlogen uit. Dat gebeurde ook in het voormalige Nederlands-Indië. In 1945 hadden Sukarno en Hatta Indonesië onafhankelijk verklaard. Nederland verzette zich daartegen. Een dekolonisatie-oorlog volgde. In 1949 vond de soevereiniteitsoverdracht plaats door Nederland aan de jonge Verenigde Staten van Indonesië.

Op 25 april 1950 namen een aantal christelijke politici het initiatief om de Zuid-Molukken onafhankelijk te verklaren van de Verenigde Staten van Indonesië. De Republik Maluku Selatan (RMS) werd uitgeroepen. Veel Molukse militairen – die op Java verbleven - verklaarden zich solidair met de RMS en wilden naar hun thuisland terugkeren om voor de RMS te vechten. De Indonesische regering ging daar niet mee akkoord. Nadat de Nederlandse rechter had bepaald dat Nederland zijn Molukse soldaten niet tegen hun zin mocht achterlaten in het land van de voormalige vijand, werd in 1951 besloten om hen met hun gezinnen naar Nederland over te brengen. Hun verblijf in Nederland zou – zo dacht men - slechts tijdelijk zijn, totdat zij terug zouden kunnen keren naar Indonesië (Molukkers dachten: naar hun een onafhankelijke Molukse republiek). Vanwege de 'tijdelijkheid' van hun verblijf in Nederland werden de Ambonezen ondergebracht in kazernes, kloosters, werkkampen en voormalige concentratiekampen in afwachting van hun terugkeer. In Vught werden zij ondergebracht in het daar aanwezige voormalige concentratiekamp, dat in 1951 omgedoopt werd tot het woonoord Lunetten. Zo'n 750 van de Ambonese militairen zouden in Vught worden gehuisvest, met hun gezinnen in totaal 3.000 personen.

Geredja Indjili Maluku (GIM)

Ook tijdens hun verblijf in Nederland was er geestelijke verzorging nodig. De *pendeta's* kwamen daarom met de militairen mee naar Nederland. Zij verzorgden de gebedsdiensten. Na aankomst in Nederland werd de Classis Geredja Protestan Maluku di negeri Belanda (GPMB) door de voormalige legerpredikanten opgericht, als onderdeel van de moederkerk Gereja Protestan Maluku. Toen de GPM Synode op Ambon op 28 juli 1951 in een kanselbode opriep om achter de Indonesische Regering te staan, kwamen de Molukkers in Nederland daartegen in verzet. Zij verklaarden zich solidair met de Zuid-Molukse bevolking en de wens voor een vrije

republiek van de Zuid-Molukken. Als gevolg daarvan nam zij het besluit om alle banden met de moederkerk de GPM te verbreken. De Geredja Indjili Maluku di negeri Belanda (GIMB), later de Geredja Indjili Maluku (GIM), was geboren. Tot op de dag van vandaag is de GIM het grootste kerkgenootschap in de Molukse gemeenschap in Nederland.

Noodgemeente Protestant Maluku di Belanda (NGPMB)

Legerpredikant ds. J.B. Keiluhu verzette zich daartegen, omdat hij van mening was dat de GIMB zich te snel had losgemaakt van de moederkerk, dat de afscheiding zonder behoorlijk overleg met de kerkenraden en predikanten van bovenaf was opgelegd aan de gemeenschap. Daarom gaf ds. Keiluhu de voorkeur aan de vorming van een noodgemeente van de Gereja Protestant Maluku op Ambon: de Noodgemeente Protestant Maluku di Belanda (NGPMB). De NGPMB werd op 13 maart 1953 opgericht. Ze beschouwt zich niet als een zelfstandige kerk, maar als een 'noodgemeente' wiens leden lid zijn en blijven van de Protestantse kerk in de Molukken. Bij deze en andere kerkplitsingen speelde ook rivaliteit tussen predikanten een rol. De NGPMB werd in de eerste jaren tot aan zijn dood geleid door ds. Keiluhu. Hij werd opgevolgd door ds. A.P. Hattu.

Noodgemeente Protestant Maluku di Belanda, maret 1953 (Molle)

In maart 1975 ontstond een schisma in de Noodgemeente Protestant Maluku di Belanda. Ds. M.N.P. Molle scheidde zich af van de Noodgemeente. Zo ontstonden twee kerkgenootschappen met de naam NGPMB. Om ze uit elkaar te houden werd de naam van de belangrijkste predikant aan de naam toegevoegd: NGPMB Hattu en NGPMB Molle. De NGPMB Molle ging verder onder de naam Noodgemeente Protestan Maluku di Belanda, maart 1953; een verwijzing naar de stichtingsdatum van de kerk van ds. Keiluhu. Zij maakt gebruik van de kampkerk (aanvankelijk in de oude kerk en daarna in barak 1).

Noodgemeente Protestant Maluku di Belanda-Vught

In 1975 vond nog een splitsing plaats in de NGPMB Molle, met als gevolg dat de Nood Gemeente Protestan Maluku di Belanda-Vught zich onder leiding van ds. M. Tulaseket losmaakte van de rest van het kerkgenootschap. Tot de jaren negentig verbleef de NGPMB Tulaseket in de Lunetten in de kampkerk. Door de komst van de KVR (zie verder) werd het kerkgenootschap gedwongen om naar een ander gebouw uit te zien. Op 16 maart 1996 nam zij haar intrek in de Kwebben, een sociaalcultureel centrum in Vught. Na enkele jaren verhuisde de NGPMB op 26 mei 2002 naar de Stenen Hut, een ontmoetingscentrum in zorgpark Voorburg te Vught. Door omstandigheden in december 2014 werd de NGPMB wederom gedwongen om naar een ander gebouw uit te zien. De NGPMB kon tijdelijk haar diensten houden in het gebouw van Uitvaartverzorging van der Steen, totdat in april 2015 basisschool De Springplank onderdak kon bieden. Voor hoelang het kerkgenootschap hier gebruik van kan blijven maken is niet bekend.

De GIM in Vught

Tot in de jaren '80 van de vorige eeuw zorgde de Nederlandse overheid voor de Molukse kerkgebouwen. In 1988 veranderde situatie. De Staat droeg het beheer van de kerkgebouwen over aan de GIM en – voor de meeste andere Molukse kerkgenootschappen – aan de Molukse Kerkvoogdijraad. In totaal was met deze overdracht € 51 miljoen gemoeid, bedoeld voor onderhoud en nieuwbouw. De NGPMB in Vught sloot zich niet bij de Kerkvoogdijraad aan (met als gevolg dat zij de kampkerk moesten verlaten).

De kampkerk, barak 1B, bleef in gebruik van de GIM. De Kerkvoogdijraad begon met de restauratie van de barak. Eerst werd barak 1A onder handen genomen. Hier bevond zich onder andere de kantine van het woonoord. De bedoeling was om 1A op te knappen, de diensten daarheen tijdelijk te verplaatsen en vervolgens 1B te restaureren. Daar kwam echter een kink in de kabel. Na de verhuizing naar barak 1A kwam de Kerkvoogdijraad in financiële problemen. De Raad was in zee gegaan met dubieuze beleggers. Het gevolg was dat de Amerikaanse drugsbestrijder DEA beslag legde op het geld op verdenking van drugsfraude. Het duurde jaren met hoge proceskosten, voordat het geld weer vrij kwam. Als gevolg daarvan vielen allerlei renovatie- en nieuwbouwprojecten in Molukse wijken stil, ook voor barak 1B.

Dit rijksmonument verpauperde met een ingestort dak. Uiteindelijk namen het Vughts Museum en het Nationaal Monument Kamp Vught (NMKV) het initiatief om deze (halve) barak te redden en een herbestemming te geven: een museum over de vier groepen die in de gebouwen van Kamp Vught waren ondergebracht: de concentratiekampgevangenen tijdens de Tweede Wereldoorlog, Duitse evacués aan het einde van de oorlog, van

collaboratie verdachte personen in het naoorlogse Interneringskamp en Molukkers. Samen met het Moluks Historisch Museum werd de Stichting tot behoud van Barak 1B opgericht, die ervoor zorgde dat 1B uiteindelijk gerenoveerd en heringericht als museum overgedragen werd aan het NMKV. Barak 1A bleef daarop als kerk in gebruik.

Behalve Barak 1A heeft Vught nog een ander Moluks kerkgebouw: de Petrakerk aan het Salahutuplein. Deze kerk is gebouwd in 1988, speciaal voor de protestantse Molukse gemeenschap in Vught. Het kerkgebouw is ontworpen door de Molukse architect ir. S. Hitipeuw. De bouw van de kerk in Vught past binnen een bredere ontwikkeling in Nederland. De Molukse ex-KNIL militairen die naar Nederland werden gehaald, zouden eigenlijk slechts tijdelijk in Nederland worden ondergebracht. Toen duidelijk werd dat zij niet terug konden keren naar de Molukken, besloot de Nederlandse overheid in 1959 om de bewoners van de Molukse woonoorden over te plaatsen naar kleine woonwijken in gebieden met veel werkgelegenheid. Doel was het isolement van de Molukkers te doorbreken en de integratie te bevorderen. Wanneer ten minste dertig gezinnen naar een nieuwbouwwijk verhuisden, financierde de overheid een eigen kerkgebouw voor de Molukse gemeenschap. De Rijksgebouwendienst trad daarbij op als opdrachtgever, die architecten van naam en faam aantrok, zoals Aldo van Eyck, G. Daan en J.P. Thole, maar ook Molukse architecten als Bureau Thenu en ir. R. Mutalessy en ir. S. Hitipeuw. De Molukse kerkgebouwen vormen mede daardoor architectonisch een opvallende uitzondering op de kerkenbouw in de late twintigste eeuw. Waar de kerkenbouw in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw overwegend sober en terughoudend was, gold dat voor de Molukse kerken een stuk minder. Die mochten gezien worden.

De verhuizing naar woonwijken bleek een langdurig proces, omdat veel Molukkers niet wilden verhuizen en veel gemeenten geen Molukse wijk wilden. Soms moesten woonoorden met behulp van politie worden ontruimd. Het lukte ook niet om voldoende wijken te vinden in gebieden met veel werkgelegenheid. Uiteindelijk werd genoeg genomen met iedere mogelijkheid om de woonoorden leeg te krijgen: grote woonwijken, geïsoleerde positie, weinig werkaanbod. Vaak werd een woonwijk gerealiseerd in een gemeente waar ook het woonoord al stond. In Vught werd na verhuizingen van ongeveer 2.400 woonoordbewoners nog een oplossing gezocht voor de resterende 600. Die moest gevonden worden in Vught. De gemeente koos voor het gebied Vijverhof om daar een Molukse wijk te laten bouwen. In het bouwplan zat ook een gemeenschapscentrum en een kerkgebouw, de Petrakerk. Bij de oplevering in 1988 stonden 142 huizen klaar om de nieuwe bewoners te ontvangen. Getracht was om de inrichting van de wijk aantrekkelijk te maken voor Molukkers. Het had weinig effect. Tegen de ontruiming van Lunetten kwam vanuit de woonoordbevolking veel verzet. De meeste woningen bleven leeg. Wel vertrok een deel van de GIM naar huizen in Den Bosch-Noord, waar ook een kerkgebouw werd gerealiseerd. In 1989 werd besloten dat het woonoord in gewijzigde vorm mocht blijven bestaan. De barakken werden (op één na) gesloopt en vervangen. Op Lunetten wonen nu nog zo'n 250 Molukkers. De Petrakerk wordt gebruikt door de GIM, vooral voor die Molukkers die in de loop der jaren in het dorp Vught zijn gaan wonen.

De barakken van het voormalige concentratie- en interneringskamp worden omgebouwd tot woonbarakken voor de Molukkers. Foto: H. Pot, 9 maart 1951, Nationaal Archief.

8. BRONNEN EN LITERATUUR

Literatuur

- Hoek, Antje van der, *Religie in ballingschap* (Amsterdam 1994).
- Redactieteam Gedenkboek, *Een wonderbaarlijke spijziging. Gedenkboek 35 jaar Geredja Indjili Maluku* (Utrecht 1989).
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Post 65 gebedshuizen. Kerken, moskeeën, synagogen en tempels in Nederland 1966-2019* (2020).
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Een toekomst voor kerken. Handreiking voor het aanpassen van kerkgebouwen in religieus gebruik* (2012).
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Een toekomst voor kloosters. Handreiking voor het herbestemmen van kloostercomplexen* (2013).
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Bouwstenen voor een kerkenvisie. Handreiking 2019* (2019).
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Addendum 2021. Aanvulling op 'Bouwstenen voor een kerkenvisie'* (2021).
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, *Van paterstuin tot koningsbosch.. Rijksbeschermd kloostertuinen - een verkenning* (2021).
- Smeets, H., 'Molukkers in Vught', *Vughtse Historische Reeks*, deel 4 (Vught 1996), pp. 49-51.
- Smeets, H. en F. Steijlen, *In Nederland gebleven. De geschiedenis van Molukkers in Nederland 1951-2006* (Amsterdam/Utrecht 2006).
- Stichting tot behoud van de Petrus, *Een Nazarener kunstschat in Vught. Schilderingen van Charles Joseph Grips in de Petruskerk* (Vught 2020).
- Tromp H., Charles Joseph Grips. *Artiste Peintre 1825-1920* (Vught 2020).
- Tulaseket, M., *Omzien in Verwondering. De geschiedenis van de Noodgemeente Protestant Maluku di Belanda* (Vught 2008).

Websites

www.erfgoedpetruskerkvught.nl
www.toekomstreligieuserfgoed.nl
www.cultureelerfgoed.nl
www.bhic.nl
www.wierookwijnwaterenworstenbrood.nl
www.erfgoedvught.nl
www.cjgrips.nl
www.wikipedia.nl
www.sites.google.com/view/parochieheiligeedithstein001/start
www.pkn-helvoirt-haaren.nl
www.lambertuskerkvught.nl
www.kennis.cultureelerfgoed.nl
www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl
www.monumentenregister.cultureelerfgoed.nl
www.vught.nl
www.visitvught.nl
www.online-begraafplaatsen.nl
www.vangoghhelvoirt.nl

Verantwoording afbeeldingen

Alle gebruikte afbeeldingen zijn gemaakt door de auteur(s), tenzij nadrukkelijk bij de afbeelding anders is vermeld.

Bijlagen

BIJLAGE I: INVENTARISATIE KERKGEBOUWEN

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OBJECT	BOUWJAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
<i>Sint Lambertus</i>	<i>Helvoirtseweg 5</i>	<i>Vught</i>	<i>schip</i>	<i>ca. 1500</i>	<i>RM</i>	<i>N.H. kerk</i>	<i>religieus + cultureel</i>	<i>Ned. Hervormd</i>
<i>Sint Lambertus</i>	<i>Helvoirtseweg 7</i>	<i>Vught</i>	<i>toren</i>	<i>1560</i>	<i>RM</i>	<i>kerktoren</i>	<i>cultureel</i>	<i>Ned. Hervormd</i>
<i>Sint Petrus</i>	<i>Heuvel 2</i>	<i>Vught</i>	<i>kerk</i>	<i>1881-1884</i>	<i>RM</i>	<i>multifunctioneel</i>	<i>multifunctioneel</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>H. Hart van Jezus kerk</i>	<i>Loeffplein 1</i>	<i>Vught</i>	<i>kerk</i>	<i>1924/1954</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kerk</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariakerk</i>	<i>Mariaplein 9</i>	<i>Vught</i>	<i>kerk</i>	<i>1933-1934</i>	<i>RM</i>	<i>in transitie</i>	<i>wonen/zorg</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Paulus en St. Jan</i>	<i>Lidwinastraat 51</i>	<i>Vught</i>	<i>kerk</i>	<i>1991</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kerk</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>St. Jan Evangelist</i>	<i>Sint Jansstraat 3</i>	<i>Vught</i>	<i>kerk</i>	<i>1965</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kantoor</i>	<i>maatschappelijk</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Petrakerk</i>	<i>Salahutuplein 35</i>	<i>Vught</i>	<i>kerk</i>	<i>1988</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kerk</i>	<i>religieus</i>	<i>GIM</i>
<i>Sint Lambertus</i>	<i>St. Lambertusstraat 53</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>kerk</i>	<i>1887/1892</i>	<i>GM</i>	<i>kerk</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Oude Nikolaaskerk</i>	<i>Van Grevenbroeckstraat 2</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>kerk</i>	<i>XV-XVI</i>	<i>RM</i>	<i>N.H. kerk</i>	<i>religieus/nevenfuncties</i>	<i>Ned. Hervormd</i>
<i>Oude Nikolaaskerk</i>	<i>Van Grevenbroeckstraat 2</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>toren</i>	<i>XV-XVI</i>	<i>RM</i>	<i>N.H. kerk</i>	<i>religieus</i>	<i>Ned. Hervormd</i>
<i>H. Nicolaaskerk</i>	<i>Kastanjelaan 14</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>kerk</i>	<i>1901-1903</i>	<i>RM</i>	<i>kerk</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Sint Pieter</i>	<i>Maurickplein</i>	<i>Vught</i>	<i>kerk</i>	<i>16e eeuw</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>St. Petrus schuurkerk</i>	<i>Vlasmeer</i>	<i>Vught</i>	<i>schuur- kerk</i>	<i>ca. 1672</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>St. Paulus & H. Antonius van Padua</i>	<i>Esscheweg</i>	<i>Vught</i>	<i>kerk</i>	<i>1954</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Sint Lambertus</i>	<i>Kerksteeg</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>schuur- kerk</i>	<i>ca. 1672</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>St. Nicolaaskerk</i>	<i>Kastanjelaan ong.</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>kerk</i>	<i>1840</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>waterstaatskerk</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>

BIJLAGE II: INVENTARISATIE (VM.) KLOOSTERGEBOUWEN

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OBJECT	BOUWJAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
Mariaoord (Roucouleur)	Glorieuxlaan 4	Vught	landhuis	1884	RM	kantoor	maatschappelijk	Ursulinen
Mariaoord	Park Glorieux 1	Vught	kost- school	1910	RM	wonen	maatschappelijk	Ursulinen
Huize Voorburg (broeders)	Laan van Voorburg 2	Vught	klooster	1930	RM	zorg	maatschappelijk	Rooms-katholiek
Huize Voorburg (zusters)	Laan van Voorburg 66	Vught	klooster	1930	RM	zorg	maatschappelijk	Rooms-katholiek
Mariënhof	Mariaplein 8	Vught	klooster	1939-1941	RM	bejaardenhuis	maatschappelijk	Franciscanessen
Huize Theresia	Jagersboschlaan 17	Vught	klooster	1945	n.v.t.	wordt gesloopt	n.v.t.	Zusters J.M.J.
Steenwijk	Boxtelseweg 58	Vught	klooster	1903	RM	hotel	maatschappelijk	Fraters van Tilburg
Klooster Sint Lidwina	Lidwinastraat 57	Vught	klooster	1946	n.v.t.	huisartsenpraktijk	maatschappelijk	Franciscanessen van Oudenbosch
Retraitehuis Guldenberg	Guldenberg 12	Helvoirt	klooster	1966	n.v.t.	conferentiecentrum	maatschappelijk	Jezuïeten
Misericordia (Missiehuis Sint Lambertus)	Udenhoutseweg 15	Helvoirt	klooster	1920	n.v.t.	beziinningscentrum	maatschappelijk	Paters v/h Goddelijke woord
Nieuw Sparrendaal	Sparrendaalseweg 7	Vught	klooster	1930	n.v.t.	gesloopt	n.v.t.	Scheutisten
Huize Loyola	Loyolalaan	Vught	klooster	1911	n.v.t.	gesloopt	n.v.t.	Jezuïeten
Kartuizerklooster	Taalstraat ong.	Vught	klooster	1472	n.v.t.	gesloopt	n.v.t.	Kartuizers
Klooster Franciscanessen van Oirschot	Maurickplein ong.	Vught	klooster	1856	n.v.t.	gesloopt	n.v.t.	Franciscanessen van Oirschot
Klooster Franciscanessen van Oirschot	St. Elisabethstraat - Kloosterstraat	Vught	klooster	1900	n.v.t.	gesloopt	n.v.t.	Franciscanessen van Oirschot
Regina Coeli	Helvoirtseweg 187	Vught	klooster	1904	n.v.t.	gesloopt	n.v.t.	Kanunnikessen van H. Antonius
St. Nicolaasgesticht	Kastanjelaan 17	Helvoirt	klooster	1882	n.v.t.	gesloopt	n.v.t.	Zusters J.M.J.

BIJLAGE III: INVENTARISATIE KAPELLEN (INCL. KLOOSTERKAPELLEN)

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OB- JECT	BOUWJAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
<i>Mariaoord kapel</i>	<i>Glorieuxlaan 6</i>	<i>Vught</i>	<i>kloosterkapel</i>	<i>1910</i>	<i>RM</i>	<i>wonen</i>	<i>maatschappelijk</i>	<i>Ursulinen</i>
<i>Kapel Oud Sparrendaal</i>	<i>Sparrendaalseweg 5</i>	<i>Vught</i>	<i>kloosterkapel</i>	<i>1870</i>	<i>GM</i>	<i>kantoor</i>	<i>maatschappelijk</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariënhofkapel</i>	<i>Mariaplein 8</i>	<i>Vught</i>	<i>kloosterkapel</i>	<i>1939-1941</i>	<i>RM</i>	<i>ontmoetingsruimte</i>	<i>maatschappelijk</i>	<i>Franciscanessen</i>
<i>Molenhofkapel</i>	<i>bij Mariaplein 8</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>1939-1941</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>atelier</i>	<i>cultureel</i>	<i>Franciscanessen</i>
<i>Kapel Huize Steenwijk</i>	<i>Boxtelseweg 58</i>	<i>Vught</i>	<i>kloosterkapel</i>	<i>1905</i>	<i>RM</i>	<i>kloosterkapel</i>	<i>religieus</i>	<i>Fraters v. Tilburg</i>
<i>Kapel Emmausklooster</i>	<i>Udenhoutseweg 15</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>kloosterkapel</i>	<i>1920</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>beziinningscentrum</i>	<i>maatschappelijk</i>	<i>Paters v/h Goddelijk woord</i>
<i>Mariakapel</i>	<i>Het Hoog 4 (ong.)</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>veldkapel</i>	<i>1941</i>	<i>GM</i>	<i>veldkapel</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariakapel</i>	<i>Molhuysenlaan 10-11</i>	<i>Vught</i>	<i>veldkapel</i>	<i>1935</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>veldkapel</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Kapel Huize Theresia</i>	<i>Jagersboschlaan 17</i>	<i>Vught</i>	<i>kloosterkapel</i>	<i>1945</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kloosterkapel</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Kapel 'Boshuys'</i>	<i>Maurick 8</i>	<i>Vught</i>	<i>veldkapel</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kapel</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariakapel Sparrendaal</i>	<i>Sparrendaalseweg 5</i>	<i>Vught</i>	<i>veldkapel</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Mariakapel</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Kapel St. Judas Thaddeus</i>	<i>Laan van Voorburg 13</i>	<i>Vught</i>	<i>veldkapel</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>veldkapel (beeld ontbreekt)</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Heilig Kruiskapel</i>	<i>Vughterweg ong.</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>1547</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Sint Hubertuskapel</i>	<i>Onbekend</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>kapel</i>	<i>1485</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Sint Augustinuskapel</i>	<i>Wargashuijze/ Bergenshuize</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>ca. 1627</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Kloosterkapel</i>	<i>Van de Pollstraat</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Kapel Huize Sparrendaal</i>	<i>Sparrendaalseweg 7</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>1931</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Kapel Regina Coeli</i>	<i>Helvoirtseweg 189</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>1908</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Kanunnikessen van H. Antonius</i>
<i>Kapel Huize Voorburg</i>	<i>Boxtelseweg 48</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>1885</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OB- JECT	BOUWJAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
<i>Sint Machutuskapel</i>	<i>Vliertstraat (ong.)</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>17e eeuw</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Kapel De Steffenberg</i>	<i>Sparrendaalseweg 1</i>	<i>Vught</i>	<i>kapel</i>	<i>1962</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Maria Dank kapel</i>	<i>Kapellaan/Lievevrou- wepark</i>	<i>Vught</i>	<i>veldkapel</i>	<i>1946</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>O.L.V. Broeder- schap</i>

BIJLAGE IV: INVENTARISATIE PASTORIEËN, PREDIKANTSWONINGEN, RECTORSWONINGEN ETC.

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OBJECT	BOUWJAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
<i>R.K. pastorie Sint Petrus</i>	<i>Heuvel 4</i>	<i>Vught</i>	<i>pastorie</i>	<i>1864</i>	<i>GM</i>	<i>galerie</i>	<i>cultureel</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>R.K. pastorie Sint Petrus</i>	<i>Dorpsstraat 27</i>	<i>Vught</i>	<i>pastorie</i>	<i>1950</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kantoor</i>	<i>maatschappelijk</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>R.K. pastorie Maria Middelaes Alles Genaden</i>	<i>Taalstraat 51</i>	<i>Vught</i>	<i>pastorie</i>	<i>1954</i>	<i>GM</i>	<i>kantoor</i>	<i>maatschappelijk</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>R.K. pastorie H. Hart van Jezus</i>	<i>Loeffplein 1</i>	<i>Vught</i>	<i>pastorie</i>	<i>1923</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>parochiaal centrum</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Patronaatsgebouw O.L.V. Maria Middelaes Aller Genaden</i>	<i>Taalstraat 47</i>	<i>Vught</i>	<i>patrnaats- gebouw</i>	<i>1870/1936</i>	<i>RM</i>	<i>kantoor/wonen/ sport</i>	<i>maatschappelijk</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>R.K. pastorie St. Lambertus</i>	<i>St. Lambertusstraat 51</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>pastorie</i>	<i>1887</i>	<i>GM</i>	<i>wonen/bed&break- fast</i>	<i>wonen/maat- schappelijk</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>R.K. pastorie H. Nicolaas</i>	<i>Kastanjelaan 14</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>pastorie</i>	<i>1852</i>	<i>RM</i>	<i>pastorie</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Vm. domineeswoning (dominee Van Gogh)</i>	<i>Torenstraat 47</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>predikants woning</i>	<i>1657</i>	<i>RM</i>	<i>wonen</i>	<i>wonen</i>	<i>Ned. Herv.</i>
<i>Parochiehuis H. Hart van Jezus</i>	<i>Van de Pollstraat 4</i>	<i>Vught</i>	<i>parochie- huis</i>	<i>1933</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Predikantswoning Ned. Herv. gemeente</i>	<i>Dorpsstraat 27</i>	<i>Vught</i>	<i>predikants woning</i>	<i>1924</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gesloopt</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Ned. Herv.</i>

BIJLAGE V: INVENTARISATIE BEGRAAFPLAATSEN EN GRAFMONUMENTEN

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OBJECT	BOUW- JAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
<i>Joodse begraafplaats (JB)</i>	<i>Berkenheuvelddreef 10</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1790</i>	<i>RM</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Jodendom</i>
<i>JB: poortgebouw</i>		<i>Vught</i>	<i>poortgebouw</i>	<i>1855</i>	<i>RM</i>	<i>poortgebouw</i>	<i>funerair</i>	<i>Jodendom</i>
<i>JB: grafmonument Hartogensis</i>		<i>Vught</i>	<i>graf</i>	<i>ca. 1850</i>	<i>RM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Jodendom</i>
<i>Algemene begraafplaats (AB)</i>	<i>St. Elisabethstraat 64</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1830</i>	<i>RM</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Protestants/ Rooms-katholiek</i>
<i>AB: hekwerk</i>		<i>Vught</i>	<i>hekwerk</i>	<i>1858</i>	<i>RM</i>	<i>hekwerk</i>	<i>funerair</i>	<i>Protestants/ Rooms-katholiek</i>
<i>AB: schijndodenhuisje</i>		<i>Vught</i>	<i>schijndoden- huisje</i>	<i>1858</i>	<i>RM</i>	<i>schijndoden- huisje</i>	<i>funerair</i>	<i>Protestants/ rooms-katholiek</i>
<i>AB: graf J.A.F. Lips</i>		<i>Vught</i>	<i>graf</i>	<i>1897</i>	<i>RM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>AB: graf fam. Rouppe-Van der Voort</i>		<i>Vught</i>	<i>graf</i>	<i>1866</i>	<i>RM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>AB: graf gebr. F. en J. Donkers</i>		<i>Vught</i>	<i>graf</i>	<i>1894</i>	<i>RM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>AB: graf fam. Van Meeuwen</i>		<i>Vught</i>	<i>graf</i>	<i>1853</i>	<i>RM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>AB: graf J.A. van de Ven</i>		<i>Vught</i>	<i>graf</i>	<i>1866</i>	<i>RM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>R.K. begraafplaats Sint Petrus</i>	<i>St. Elisabethstraat 66-68</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1882</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>R.K. begraafplaats Paulus en Sint Jan</i>	<i>Wolfkamerweg ong./ Lidwinastraat</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1948</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Protestantse begraafplaats Ouwkerk</i>	<i>Ouwkerklaan 2</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1947</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Protestants</i>
<i>Begraafplaats Voorburg</i>	<i>Booglaan ong.</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1884- 1885</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Begraafplaats Steenwijk</i>	<i>Boxtelseweg 58</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1903</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>R.K. begraafplaats Mariënhof</i>	<i>Mariaplein 8</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1933- 1938</i>	<i>RM</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OBJECT	BOUW- JAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
<i>R.K. begraafplaats Sint Lambertus</i>	<i>Kerkweg 1</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1889</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Grafkelder fam. Martini</i>	<i>Martinilaan bij 9-11</i>	<i>Vught</i>	<i>grafkelder</i>	<i>1813</i>	<i>GM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Protestants</i>
<i>Grafkelder fam. Van Berestein</i>	<i>Sint Michielsgestelste weg 3 ong.</i>	<i>Vught</i>	<i>grafkelder</i>	<i>ca. 1830</i>	<i>GM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Protestants</i>
<i>Graf mr. W.F.E. Margraff</i>	<i>Taalstraat 151 ong. (Zionsburg)</i>	<i>Vught</i>	<i>graf</i>	<i>2004</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>-</i>
<i>R.K. begraafplaats H. Nicolaas</i>	<i>Kastanjelaan 16</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1847</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Ned. Hervormde begraafplaats (NHB)</i>	<i>Vincent van Goghstraat 2 ong.</i>	<i>Helvoirt</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1e helft 19e eeuw</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Ned. Hervormd</i>
<i>NHB: graf pastoor G.A. Becx</i>		<i>Helvoirt</i>	<i>graf</i>	<i>1836</i>	<i>GM</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Ned. Hervormd</i>
<i>NHB: graf Johannes van Gogh</i>		<i>Helvoirt</i>	<i>graf</i>	<i>1885</i>	<i>Van Gogh monument</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Ned. Hervormd</i>
<i>NHB: graf Dorothea Maria van Gogh</i>		<i>Helvoirt</i>	<i>graf</i>	<i>1882</i>	<i>Van Gogh monument</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Ned. Hervormd</i>
<i>Graf Rev. Mère Marie Fourier</i>	<i>Helvoirtseweg (tuin Alix le Clerc)</i>	<i>Vught</i>	<i>graf</i>	<i>1906</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>grafmonument</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Begraafplaats Sparrendaal (Scheutisten)</i>	<i>Bij Sparrendaalseweg 5</i>	<i>Vught</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>1916</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>begraafplaats</i>	<i>funerair</i>	<i>Rooms-Katholiek</i>

NB. Wanneer een onderdeel van een begraafplaats afzonderlijk een beschermde status heeft als gemeentelijk of rijksmonument wordt deze apart benoemd (bijvoorbeeld de Algemene Begraafplaats in Vught). Soms zijn de losse onderdelen wel beschermd, maar dan als onderdeel van één rijksmonument, zoals bij de begraafplaats Mariënhof.

BIJLAGE VI: INVENTARISATIE KLEIN RELIGIEUS ERFGOED

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OBJECT	BOUWJAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
<i>O.L.V. van de Leye</i>	<i>bij Kruishoeveweg 15 (langs Oude Loonse- baan)</i>	<i>Vught</i>	<i>Mariabeeld/ kapelletje</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kapel</i>	<i>kapel</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariabeeldje</i>	<i>St. Lambertusstraat 61</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Mariabeeldje</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Wegkruis</i>	<i>hoek Pepereind/Love- rensestraat</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>kruisbeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kruisbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Wegkruis</i>	<i>St. Lambertusstraat t.h.v. de Zandleij</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>kruisbeeld</i>	<i>ca. 1930</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kruisbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Wegkruis</i>	<i>Hoek Martinilaan/ Helvoirtseweg (N65)</i>	<i>Vught</i>	<i>kruisbeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>GM</i>	<i>kruisbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: vlucht naar Egypte</i>	<i>De Bréautélaan 3</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariabeeld</i>	<i>Helvoirtseweg (tuin Alix le Clerc)</i>	<i>Vught</i>	<i>Mariabeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Mariabeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen (S.t Maartenshof)</i>	<i>Helvoirtseweg 183b</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariabeeld (door Niel Steenbergen)</i>	<i>Lievevrouwepark</i>	<i>Vught</i>	<i>Mariabeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Mariabeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Beelden Paulus en Antonius (van vm. Paulus en Antonius- kerk)</i>	<i>Lidwinastraat (begraafplaats Paulus en Sint Jan)</i>	<i>Vught</i>	<i>heiligenbeeld</i>	<i>ca. 1954</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>heiligenbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: Maria met kind (door Wim Harzing)</i>	<i>Vliertstraat 20</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariabeeld</i>	<i>Mariaplein 8 (gevel Mariakerk)</i>	<i>Vught</i>	<i>terracotta beeld</i>	<i>1939-1941</i>	<i>RM</i>	<i>gevelbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Beeld Sint Hubertus</i>	<i>Mariaplein 11 (gevel school)</i>	<i>Vught</i>	<i>terracotta beeld</i>	<i>1953</i>	<i>BBP</i>	<i>gevelbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: Maria met kind</i>	<i>Raadhuisstraat 8</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>H. Hart/Christusbeeld</i>	<i>Marktveld 41</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelbeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>GM</i>	<i>gevelbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Kruiswegstaties Lambertuskerk</i>	<i>Helvoirtseweg 5</i>	<i>Vught</i>	<i>kruiswegstaties</i>	<i>onbekend</i>	<i>RM</i>	<i>kruiswegstaties</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>

NAAM	ADRES	KERN	SOORT OBJECT	BOUWJAAR	MON. STATUS	FUNCTIE	GBERUIK	GELOOF
<i>Beeld Sint Lambertus (toren)</i>	<i>Helvoirtseweg 5</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelbeeld</i>	<i>2006</i>	<i>RM</i>	<i>gevelbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Protestants</i>
<i>Wegkruis (park Reeburg)</i>	<i>Boxtelseweg ong.</i>	<i>Vught</i>	<i>kruisbeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>kruisbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: Maria met kind en Vughtse beroepen (P. Grips)</i>	<i>Maurick 2</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Lourdesgrot (Voorburg)</i>	<i>Terrein Zorgpark Voorburg</i>	<i>Vught</i>	<i>Lourdesgrot</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Lourdesgrot</i>	<i>religieus</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Beeld Sint Jozef (bij Herbergier Sint Jozef)</i>	<i>Terrein Zorgpark Voorburg</i>	<i>Vught</i>	<i>heiligenbeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>heiligenbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Beeld Sint Jozef (bij kapel Reinier van Arkel)</i>	<i>Terrein Zorgpark Voorburg</i>	<i>Vught</i>	<i>heiligenbeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>heiligenbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Beeld Sint Lambertus</i>	<i>Deutersestraat 1 (vm. school)</i>	<i>Cromvoirt</i>	<i>gevelbeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelbeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: Sint Joris en de draak</i>	<i>Taalstraat 217</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: O.L.V. Altijd durende bijstand</i>	<i>Taalstraat 213</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>BBP</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: O.L.V. Altijd durende bijstand</i>	<i>Taalstraat 161</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: Maria met kind</i>	<i>Taalstraat 177</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>RM</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: O.L.V. van Den Bosch</i>	<i>Taalstraat 158</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>GM</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Mariabeeld</i>	<i>Taalstraat 51</i>	<i>Vught</i>	<i>Mariabeeld</i>	<i>onbekend</i>	<i>GM</i>	<i>Mariabeeld</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: O.L.V. in 't Zand Roermond</i>	<i>Prins Bernhardlaan 19</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: O.L.V. Altijd durende bijstand</i>	<i>Koestraat 31</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Gevelsteen: O.L.V. van Den Bosch</i>	<i>Ploegstraat 43</i>	<i>Vught</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>gevelsteen</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Maria 'keske' (kasteel Maurick)</i>	<i>Maurick 3</i>	<i>Vught</i>	<i>keske</i>	<i>onbekend</i>	<i>RM</i>	<i>keske</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>
<i>Maria 'keske' (bos bij Maurick)</i>	<i>bij Maurick 3</i>	<i>Vught</i>	<i>keske</i>	<i>onbekend</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>keske</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>Rooms-katholiek</i>

BIJLAGE VII: INVENTARISATIEFORMULIER (VRAGENLIJST) RELIGIEUS ERFGOED

Inventarisatieformulier Religieus Erfgoed:

Gesprek : (datum)

Aanwezig :

Algemene gegevens

1. Hoe veel objecten beheert u?
2. Wat is /zijn de naam van het object(en)?
3. Om wat voor soort object gaat het? (bijv. kerk, kapel of klooster)
4. Is het object geheel of gedeeltelijk een monument?
5. Wat is het bouwjaar van het object?
6. Wie is de formele eigenaar van het object?
7. Wie beheert het object? Is daar een functionaris direct voor verantwoordelijk?
8. Is het object (eventueel deels) in gebruik voor religieuze doeleinden?
9. Hoe veel mensen komen er gemiddeld per week naar het object voor religieuze doelen?
10. Hoe vaak per week wordt het object gemiddeld gebruikt voor religieuze doeleinden?

Herbestemming

11. Hoe ziet u de komende vijf jaar? Gaat, eventueel gedeeltelijke, herbestemming aan de orde komen voor het object?

12. Welke bestemmingen zijn mogelijk volgens het bestemmingsplan?
13. Mocht herbestemming aan de orde komen, wat heeft dan uw voorkeursbestemming?
14. Wat zou een eventuele mogelijkheid tot herbestemming kunnen zijn? Welke richting/activiteiten zijn bespreekbaar? U kunt dan bijvoorbeeld denken aan commerciële, culturele of informatieve activiteiten.
15. Zou multifunctionaliteit in herbestemming mogelijk zijn? Is bijvoorbeeld religieus gebruik gecombineerd met ander gebruik bespreekbaar c.q. mogelijk
16. Wat is de relatie van het object tot omgeving/wijk?
 - * in ruimtelijke zin
 - * in sociale zin
17. Is er inzicht in de interesse voor benutting van het object door de wijk/omgeving? Is er inzicht in de behoefte aan gebruiksfuncties in de wijk/omgeving?
18. Zo ja, gaat het dan om een maatschappelijke functie of private functie?
19. Weet u of er al een haalbaarheidsonderzoek is uitgevoerd naar de mogelijkheden tot herbestemming?

Financiële plaatje instandhouding en doorontwikkeling

20. Wat is de staat van instandhouding? Heeft het object technische gebreken of zijn er andere problemen die de instandhouding van het object belemmeren?
21. Waar zijn eventuele problemen m.b.t. de instandhouding aan te wijten? Gaat het om structurele tekortkoming op dit gebied of is er sprake van achterstallig onderhoud, wat via éénmalig restauratie of beschikbaarstelling van extra middelen kan worden opgelost voor de lange termijn?
22. Hoe schat u de financiële waarde in van het object? Hoe zou u de vraagprijs schatten?
23. Zou u een inschatting kunnen maken voor de kosten die een transformatie in herbestemming met zich meebrengen? Heeft u een beeld van wat de opbrengsten zouden zijn bij herbestemming? Dit kunnen huuropbrengsten zijn of beleggingswaarden zijn?
23. Heeft u, of kunt u financiële middelen beschikbaar hebben voor investering in het object?
24. Wat zou vanuit financieel oogpunt de best renderende doorontwikkeling zijn?
25. Wilt u uw pand gaan verduurzamen? Is er draagvlak voor of behoefte aan duurzaamheidsmaatregelen?
26. Heeft u nog overige opmerkingen? Of zijn we iets vergeten te vragen?